

"PROLETAREC"
je delavski list
za
misleče čitatelje.

PROLETAREC

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list.

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NO.—ST. 1190.

Entered as second-class matter December 4, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL.,

3. JULIJA (JULY 3,) 1930.

Published weekly at
3639 W. 26th St.

LETO—VOL. XXV

POKOJNINA IN PODPORA ZA VOJNE VETERANE

DVOJNO TOLMAČENJE VREDNOSTI ČLOVEKA—V IN BREZ UNIFORME

Če si bil v vojni magari samo mesec dni vojak, si vreden penzije.—Ako si svoje moči pustil industriji, in ostal na cesti brez sredstev, si pomagaj, kolikor znaš in moreš

Človek, ki je bil tekom svetovne vojne nekaj dni v armadi, in po mnenju in sklepu kongresa upravičen do pokojnine in do bolniške oskrbe, medtem ko naj delavec, ki je pustil vse svoje moči industriji, gre beračit ali pa v ubožnico, če mu življenje ni bilo naklonjeno, da si bi kaj prihranil za starost.

Vojak, ki ni bil niti na fronti, ki je prebil magari samo teden dni v kaki kempi, dobi penzijo in bolniško oskrbo, tisti, ki so odvisni od njega, kot žena in otroci, pa dobe podporo za svoje preživljanje. Dosedaj so bili v glavnem penzionirani samo tisti veterani svetovne vojne, ki so bili poškodovani v službi ali se nalezli boleznimi v armadi, dočim nova postava, katero je sprejel senat, za njim tudi zbornica poslancev, a jo je predsednik Hoover vetiral, določa, da so upravičeni do penzije vsi bivši vojaki, ki so oboleli in postali za delo deloma ali čisto nezmožni med leti 1925-30, torej leta po vojni; upravičeni bi bili tudi do popolne bolniške oskrbe, njihove žene in otroci pa do podpore za svoje preživljanje. Določala je podpore in penzije tudi onim veteranom, ki trpe na spolnih boleznih, in teh je jako veliko.

Sedem sto milijonov letne podpore

Dodatni stroški bi bili prvo leto \$102,000,000 in čez par let \$225,000,000; po starih postavah podpira oziroma vzdržuje država v bolnicah, zavodih in drugače 374,500 veteranov, ki so bili v svetovni vojni, kar jo stane \$511,000,000 na leto.

Zene tistih veteranov, ki so onemogli od 1. 1925 do 1. 1930, bi po novi postavi, dobivale, ako so brez otrok, \$30 na mesec vsaka, če imajo otroke, \$40 na mesec in potem še \$6 za vsakega otroka, moža pa bi ji vzela v popolno oskrbo država. Okrog 100,000 nadaljnjih veteranov bi prišlo v upoštevanje, skupaj s prejšnjimi okrog 400,000 veteranov in seveda njihove žene ter otroci.

HOOVERJEV VETO

Po novem zakonu bi dobilo okrog 69,000 veteranov pravico do bolniške postrzebe v vojaških bolnicah, in to za bolne, ki so jim odvzede delovno pomoč, od leta 1925 naprej. Tej postavi se je predsednik Hoover uprl, posebno še določilo, da mora država skrbeti za veterane, ki trpe na spolnih boleznih. Senator Copeland, ki je zagovarjal to določilo v postavi, je dejal, da je vzela država mlade moške iz njegovih domov in jih potisnila v armado, bili so odvzeti vplivu staršev, domače občine, morale in cerkve, in če so v takih okoliščinah dobili bolne, ki jih družba smatra za sramotne, so jih dobili v službi za domovino — torej naj jim zdaj domovina tudi plača pokojnino. Ker pa je Hoover to postavilo vetiral, je zbornica poslancev dne 26. junija hitro sprejela novo penzijsko postavo istotako za tiste bivše vojake, ki so postali bolni ali za delo nezmožni več let po svetovni vojni, toda je toliko predručena, da je sprejemljiva tudi za Hooverja in njegov kabinet.

Dodatni stroški bodo dobro tretjino manjši kot bi bili po veterani postavi, ob enem tudi izključuje podpore veteranom, ki trpe na spolnih boleznih.

ARMADA VOJAKOV ZA PENZIJE

Zed. države so tekom svetovne vojne vzele v armado 4,500,000 mož. V doglednem času pridejo vsi na penzijsko listo, ker se za podpore bore s pomočjo svoje močne Ameriške legije, in ker smatrajo, da jim je dežela dolžna pomagati. Saj jim je vendar med vojno vse obljubila in jih častila kot največje junake! Sedaj pa jamra finančni tajnik Mellon, da ni denarja za dodatne podpore, in Hoover grozi s povečanjem davkov!

Pravilno je, da država skrbi za bivše vojake, katere je vzela v armado, zato, da jih trenira za ubijanje in rušenje, ni pa pravilno, da se to breme vzdrževanja naprti v prvi vrsti ljudstvu, ki nima koristi od vojne, namesto tistim, ki od nje bogate!

Nedavno je kongres sprejel tudi penzijsko postavo za vse veterane špansko-ameriške vojne, ki bodo prejeli \$2 na dan in več, pa četudi so bili v armadi ali mornarici samo mesec dni. Predsednik jo je vetiral, a bila je sprejeta ponovno z dvetretjinsko večino in postala zakon.

GRADITELJI BOGASTEV

Penzije vojakom, profiti kapitalistom, in izdatki za militarizem bi bili nemogoči, ako bi delavci z umom in rokami ne ustvarjali bogastev. Delavci spravljajo skupaj, kapitalisti pa imajo profit, militarizem žre in žre v pripravah za uničenje življenja, veterani imajo pokojnino, kapitalistični političarji graft, delavci, ki spreminjajo svet v bogastvo, so pa deležni le težkega dela in v milijone slučajev mizerije. Seveda, kadar bodo hoteli spremeniti razmere sebi v prilog, se to zgodi. Hočejo sicer boljše razmere zase že sedaj, ali težava je, da se nočejo učiti v svoj prid. Uči jih delavsko socialistično gibanje, brez katerega ne bo socialnega preobrata. Ako hočete odpraviti krivic, če hočete iztebiti dvojno tolmačenje vrednosti človeka, postanite član svoje stranke in njen bojovnik.

Senat brisal espionažno postavo

Izjemne odredbe, ki so uničile par sto socialističnih in drugih radikalnih publikacij, ter pognale mnoge sodruga v ječo, so brez šuma brisane.

Espionažna postava, ki je med vojno zatrikla toliko socialističnih listov in druge oslabila, je bila v senatu nedavno črtana brez vsega hrupa in časopisje sploh ni dosti poročalo o tem, večinoma nič. Predlog za njeno črtanje je stavil senator Walsh, demokrat iz Montane. Postava je dajala poštarjem pravico odvzeti poštni privilegij vsakemu listu, ki bi vseboval "izdajalsko" čtivo, za pisce sedicijskih člankov ter za druge kršilce te postavice pa je določala kazeno do dvajset let ječe. S pomočjo te postavice je bil poslan v zapor E. V. Debs in na podlagi njenih določb je sodnik Landes obsodil kongresnika Bergerja na 20 let zapora. Vzlic temu, da je vojna za "svobodščine" že davno končana, se senatu ni prav nič mudilo črtati to izjemno postavico. Končno besedo ima sedaj še zbornica poslancev in potem predsednik.

Če hočeš mir, se pripravljaj na vojno

Italijanski finančni minister Antonio Mosconi je v svojem govoru v senatu dejal, da mora Italija hraniti v vsem, razen v izdatkih za obrambo. Zatekel se je k staremu reku Rimljanov: "Če hočeš mir, se pripravljaj na vojno," in naglašal, da je Italija tradicionalno za mirovno politiko, toda v svojo varnost in v njenem ekonomskem interesu je, da se pripravljaj na vojno. Tako je govoril tudi kaiser Wilhelm, cesar Franc Jožef, car Nikolaj, bolgarski car Ferdinand itd. "Hoteli" so mir, a pripravljali so se na vojno in so dobili vojno.

ZA OSVOBODITEV INDIJE

Miss Pelmarah Sahane, Indijka po plemenu, pesnica in kulturna delavka, je v enem intervjuju v New Yorku izjavila, da je Indija potlačena radi za postavljenosti in dijskega ženstva. Sele ko se zbudi indijskega žena, bo dan glavni pokoj za osvoboditev tristo dvajset milijonskega ljudstva izpod imperialistične nadvlade Velike Britanije, pravi Pelmarah Sahane.

KOMEDIJONSTVO S PREISKAVO KOMUNISTOV

Namesto, da bi kongres preiskoval vzroke brezposelnosti ter metode, ki bi pomagale prizadetim delavcem slepmiši z "odkrivanjem" in študiranjem komunističnih aktivnosti.

Če je imela zbornica poslancev namen s svojo preiskavo komunističnih aktivnosti v tej deželi vzbuditi pozornost ljudstva na "rdečo nevarnost" ter ga odvrti od zgražanja napram "prosperiteti" in ga mesto tega naščuvati zoper Fosterjeve pristaje, se je uknila. Dozdaj se le še malokdo briga, v kolikšni nevarnosti so "ameriške ustanove" in kdaj začne komunisti na kakem newyorškem square-u z revolucijo.

Kaj naj kongresna komisija o komunistih sploh odkrije, kar še ni znano vsakemu, ki čita dnevne in druge liste? Čemu trošiti ljudski denar, za drago preiskavo, ki ne more povedati ničesar novega?

Socialistična lista v Pennsylvaniji

Delavci v carstvu jeklarskega trasta in Mellonovih financ, agitirajte in glasujte za kandidate, ki zastopajo delavske interese.

V Pennsylvaniji se obeta proti jeseni živahna volilna kampanja med kandidati kapitalističnih interesov, ki s suhaštvom in z osebnimi nasprotovanji slepe volilce; poleg kapitalistične je v teku kampanja za kandidate socialistične stranke, ki so: za guvernerja, James H. Maurer; za podguvernerja, Miss Mary Winsor; za zveznega senatorja, dr. William J. Van Essen; za tajnika notranjih zadev, David Rinne.

Slovensko in tudi hrvatsko delavstvo v naselbinah te industrialne države obljubuje socialistom sodelovanje v kampanji.

New York za osvoboditev Mooneya in Billingsa

Na konferenci v New Yorku, ki jo je sklicala newyorška socialistična stranka v akciji za osvoboditev Mooneyja in Billingsa, je bilo zastopanih 75,000 newyorških delavcev. Konferenca je zaključila, da skliče vrsto velikih manifestacijskih shodov, na katerih bo ljudstvu zopet pojasnjen slučaj teh dveh delavskih mučnikov, in ob enem bodo zborovalci zahtevali od pristojnih oblasti, da napravijo temu mučenju obeh žrtev konec s tem, da ju osvobodijo.

Oregon proti cigaretam

V jeseni bo na splošnem glasovanju v Oregonu iniciativna predloga, ki določa, da je kajenje, izdelovanje in prodajanje cigaret v Oregonu prepovedano in kaznjivo. Za ta iniciativni predlog so dobili 15,732 podpisov.

KAKO JE TREBA PISATI, DA JE V INTERESU JUGOSLAVIJE

"Amerikanski Slovenec" z dne 27. junija ima v svojih strokrajških vesteh na prvi strani (dasi bi spadale kam znotraj) tudi notico pod naslovom "prepovedan inozemski tisk", v kateri pravi: "Z odlokom ministrstva za notranje posle je prepovedano uvažati v Jugoslavijo in razširjati v njej arbanški list "Hilli i Drites", ki izhaja v Skadru, in list "Proletarec", ki izhaja v Chicagu, ker pišeta zoper interese Jugoslavije."

To seveda nista edina lista, ki se ju ne sme pošiljati v Jugoslavijo. Svetovno znano glasilo avstrijskih socialistov, ki izhaja na Dunaju, je bilo med prvimi, ki ga je vlada v Beogradu prepovedala.

Če človek prečita notico iz imenovanega lista, se mora vprašati, kako bi moral pisati inozemski list, da ne bi bilo zoper interese Jugoslavije. Pri rokah imamo ljubljansko "Jutro" z dne 14. junija, v katerem je novica, ki ni prav nič "zoper interese" take Jugoslavije, kot jo zastopa sedanji režim. Tiče se kraljice (ki je mimogrede omenjeno, sestra sedanjega rumunskega kralja Karla), ki se je vozila po Ljubljani in naši pasanti so jo navdušeno pozdravljali, kot se za pasante in sploh za lojalne ljudi spodobi. Glasi se:

"Večraj popoldne okrog pol 4. je vzbudil v Siški veliko pozornost izredno eleganten, modro pleskan avto, ki je tekel skoro brezšlisko. Za volanom je sedela mlada dama, poleg nje še druga, dočim je bil livriran sofer na zadnjem sedcu. Naenkrat so ljudje v gozpej, ki je vodila avto, spoznali kraljico Marijo. "Kraljica se pelje", je šlo od ust do ust, se hipoma izvedelo po cesti še pred avtom in gruče pasantov so radostno pozdravljale kraljico, ki je smehljaje se prijazno odzdravljala z roko.

Nj. Vel. kraljica je prišla v spremstvu svoje dvorne dame z Bleda in je, kakor navadno sama šofirala. Počasi in spretno je vodila elegantni avto po mestnih ulicah, povsod živahno pozdravljena. Parkrat se je ustavila in izstopila, vsakokrat se je zbrala množica ljudi, ki je vladarici prirejala prisrčne ovacije, ko se je zopet vrnila k avtu. Peljala se je po Stritarjevi ulici, Mestnem in Starem trgu, pa nazaj v Selenburgovo ulico, na Dunajsko cesto, od tam skozi Gradišče mimo banke palače na Bleivsevo cesto in nato, po skoro dveurnem bivanju v Ljubljani, nazaj proti kraljevskemu Bledu."

Upamo, da se nismo s tem ponatisom notranjemu ministru generalu Živkoviću, ali kdorkoli že ima to čast, še bolj zamerili, kajti mi se trudimo pisati tako, da ne bo zoper interese Jugoslavije.

Mesto samomorov

V Zed. državah postaja mesto samomorov Los Angeles v Californiji. Od 1. do 19. junija si je vzelo življenje 38 oseb. Največ jih je šlo v prostovoljno smrt vsled omaganja v borbi za obstanek.

Drugo poglavje poročila Simonove komisije

Vprašanje Indije vzlic triletnemu študiranju tam kjer je bilo.—Daily Herald proti poročilu

Drugi del poročila Simonove komisije, katero je imenoval parlament pred par leti, da študira razmere v Indiji z ozirom na spremenitev administracije in vladne forme ter ustave v tej ogromni deželi pod vladno Velike Britanije, ki je izšel tretji dan v juniju, se bavi z vprašanjem vladne forme za Indijo in zaključuje, da naj dobi več pravic ter samouprave polagoma, kajti za takojšen prehod v formo dominjona Indija po mnenju komisije ni zrela, in med vrsticami obširnega poročila je razbrati, da še dolgo ne bo.

Poročilo opravičuje vse, kar je angleški imperializem storil v Indiji, in sestavljen je zelo pazno, da napravi v svetu "ugoden", vendar pa jasen vtis, da Indija more ostati v okvirju dežel Velike Britanije.

Vse angleško časopisje je vzelo končni del poročila z zadovoljstvom in odobravanjem na znanje, z izjemo glavnega glasila delavske stranke dnevnika Herald, ki v uredniškem članku pravi med drugim: "Značilnost poročila ni v tem kaj vsebuje, nego v tem, kaj ne vsebuje. Nikjer ne predlaga za Indijo formo dominjona, niti ničesar takega, kar bi ji bilo podobno. Predlaga sicer spremembo konstitucije in centralne legislature, toda njena moč ostane v bistvu nedotaknjena. Kabinet ne bi bil odgovoren.

NAVIHAN REPORTER

"Jake" Lingle, pokojni reporter čikaške Tribune, ki je bil umorjen v Chicagu v najbolj prometnem kraju blizu Michigan ulice ob belem dnevu okrog 5. ure popoldne, je bil na glasu kot vzoren reporter 18 let. V preiskavi po njegovem umoru se je doglano, da so se njegovi bossi pri Tribuni varali. Prejmal je "posojila" ob bogatih gangsterjev ter od vodilnih policijskih uradnikov od načelnika navzdol in tudi od političarjev v vsoti \$50 do dvajset tisoč dolarjev. "Vrnili" je zelo malo. Očividno je prejel podkupnine za usluge, in z gotovostjo sklepajo, da ni bil za posojila vselej dovolj uslužen, vsled česar je moral prestopiti po pravilu gangsterjev plačati z življenjem. Z denarjem je na debelo razpisal, dasi je prejemal od Tribune le \$65 na teden plače.

parlamentu, nego viceroju, ki ga imenuje vlada v Londonu, Vrhovna moč v odločevanju glede davkov in proračunov bi ostala v rokah viceroja... On bi imel moč uvajati postavice tudi brez odobrenja in proti volji parlamenta. Armada bi ostala še mnogo let pod britansko kontrolo. V splošnem je komisiji uspelo najti sredstva za izboljšanje sedanje indijske ustave, toda pri tem je ohranila obstoječo formo režima z vsemi njegovimi svojstvi..."

Članek potem naglašja, da se tako ne rešuje problema, ki se tiče Anglije in Indije, in zaključuje: "Uverjeni smo, da MacDonalddovo zdravilo v zadevah Indije ostane trezna predurnost. Nekoč je dejal, da mora biti Indija v britskem imperiju na bazi enakopravnosti. Prišel je čas, da se ta korak napravi."

Dasi je Herald glasilo delavske stranke, in dasi so njegovi članki v skladu z mišljenjem članov delavske vlade, je vlada kot celota vezana na tradicije in ne more govoriti tako odpravo, kakor njen dnevnik, toda pred delavskim svetom si bo priborila priznanje, če čimprej jasno izreče tudi kot vlada, da je njen odločen namen dati Indiji samoupravo in enakovrednost z drugimi britskimi dominjoni, in ji ob enem nakloniti vse mogoče sodelovanje v duhu sprave in dobrohotnosti.

Poročilo komisije je duhove v Indiji zelo razburilo, ker so izprevideli, da se angleški imperializem ni še naučil, da lahko kakemu svojemu teritoriju ugodi v inspiracijah tudi ako v to ni prisiljen z dolgoletnimi krvavimi in političnimi boji.

Philip LaFollette kandidira za guvernerja

Trinidesetletni Philip LaFollette, sin pokojnega senatorja LaFolleta, je bil od progresivne frakcije republikanske stranke v Wisconsinu nominiran za guvernerskega kandidata proti sedanjemu republikanckemu guvernerju in sheboyganckemu tovarnarju Walter J. Kohlerju. Philipov brat je zvezni senator, in progresivno krilo republikanske stranke v Wisconsinu je danes bolj kot kdaj prej stvar LaFolletteove familije.

Socialisti v Wisconsinu imajo za guvernerja svojega kandidata, ravno tako v vse druge državne urade.

V prihodnji številki

članek o podporni organizaciji, ki je prospevala, imela svoj dan in šla potem naglo navzdol.

Sto petindvajset agitatorjev

Cilj kampanje bo dosežen, ako pošljejo agitatorji vsakih 14 dni povprečno 350 polletnih naročnin

V kampanji za razširjenje Proletarca je do zadnjega izkaza, ki je bil priobčen prošli teden, poslalo naročnine 125 agitatorjev. Prejeli smo od njih prvih šest mesecev 1426 polletnih naročnin, oiroma 713 celoletnih.

Proletarec slavi letos svoj srebrni jubilej. Od 1. januarja dalje je v teku kampanja, katere cilj je tri tisoč celoletnih naročnin od strani agitatorjev do konca tega leta. Pred nami je še šest mesecev časa, da dosežemo to število, toda se bomo morali žuriti veliko bolj kakor v prošli polovici, kajti do kvote manjka še 2287 celoletnih naročnin, torej mnogo nad polovico.

Brezposelnost je en vzrok, da akcija ne napreduje kot bi v nasprotnem slučaju. Toda vzlic industrialni depresiji je še tisoče rojakov, ki imajo delo in NISO naročniki Proletarca. AGITIRAJTE med njimi!

Izkaze poslanih naročnin priobčujemo vsakih 14 dni. Objavljen bo zopet v prihodnji številki, prvi v drugi polovici Proletarčevega jubilejnega leta. Sodrug in somišljeniki, napravimo trden sklep, da to kvoto moramo doseči!

Ako vsakdo izmed 125 agitatorjev pošlje povprečno tri polletne naročnine vsakih 14 dni, bo cilj te kampanje do 31. decembra več kot dosežen. In pomnite: le če bodo sezname poslanih naročnin izkazovali v tej polovici leta povprečno 350 polletnih naročnin, bomo nalogo res izvršili.

V izkazih priobčujemo sedaj samo one, ki od prejšnjega seznama pošljejo naročnine. V poslednjem izkazu prve polovice leta dne 26. junija je bilo 25 agitatorjev. Koliko jih bo v prihodnjem? Ali boste VI med njimi?

Proletarec je list, ki izhaja v interesu čitateljev, v interesu delavskega gibanja in nikogar drugega. Vsi, ki ga čitajo, priznavajo, da je dober list in žele, da bi imel tisoče čitateljev več kot jih ima sedaj.

Namen letošnje kampanje je, da jih dosežemo! Izkazi poslanih naročnin so zrcalo, ki pokazuje, koliko smo aktivni v nji.

POROČILO Z AGITACIJE IN DRUGO

Dne 19. junija sem se napolnil za par dni na agitacijo v Herminie, Pa. in v okolico Herminija. Ustavil sem se pri znamenem sodrugu Antonu Zorniku. Oddal me je našemu agitatorju Andy Bertelnu, ki me je potem spremljal ves čas.

Posetila sva tudi naselbino Yukon in v par urah dobila precej naročnikov. Pomagal nam je stari borec Joe Robich. Skoda, ker nisem imel več časa, da bi obiskal vse rojake na Yukonu. Br. Medved, delegat devete redne konvencije SNPJ, je rekel, da naj pridem nazaj in to bom ob priliki storil.

Obiskal sem tudi naselbino Hutchinson in našel par naših somišljenikov. V teh naselbinah so delavske razmere jako alabe, a vzlic temu je bil uspeh te agitacije boljši nego sem ga pričakoval. Proletarec je dobil zopet lepo število naročnikov in še več čitateljev.

Dolžnost me veže, da se zahvalim za sodelovanje in naklonjenost Antonu Zorniku, Andy Bertelnu in vsem drugim, ki so mi šli na roko.

Zanimivo je agitirati, kajti človek na vse naleti...! Mnogim se ta posel nič ne dopade

in ga kmalu puste. Zame je dobro, ker sem sin kovača, da se me "nič ne prime". Sicer pa, kaj bi opisaval! Kdor je že delal za pokret, mu je znano, da se agitatorjem ne postilja z rožami.

Na Yukonu je dosti naših somišljenikov. Vse kar jim manjka, je socialistični klub. Torej na noge, Medved, Robich in drugi. Sporočite nam kmalu veselo vest, da ste ga organizirali.

Dne 15. junija sem posetil sejo kluba št. 2 v Glencoe, O. Razprave so bile dobre, in klub je zopet dobil dva nova člana. Izmed naselbin v tem okrožju so delavske razmere na Glencoe najslabše, vzlic temu se sodrug in sodruginja prizadevajo, da ohranijo klub v aktivnosti. Širi se glas, da bodo enkrat oktobra obhajali 25-letnico, kajti klub št. 2 je poleg kluba št. 1 v Chicagu najstarejši v JSZ. Vse priznanje njihovi dolgoletni vztrajnosti, kajti razmere so jim bile dosti-krat zelo neugodne, in želim, da bo njihova manifestacija v vseh ozirih uspešna priredba in v čast klubu št. 2, ki ima v

našem gibanju tekom prošlih desetletij velike zasluge.

Klub št. 11 v Bridgeportu bo obhajal petletnico reorganiziranja z veliko priredbo, na kateri bo govoril znani agilni sodrug iz Detroita, mladi Herman Rugel. Vprizorjena bo veselost in razen tega bo spored vključeval brčkone tudi par deklamacij ter drugih točk. Točnejše o tem bo poročano pozneje.

Prošla konferenca JSZ. je sklenila, da se prihodnje zborovanje vrši na Blaine pri sodrugu Androjni. Dopoldne bo konferenca in popoldne piknik v prid konferenčne organizacije. Ob tej priliki se bo dobilo govornico ali govornika, da nastopi pred zborovalci in na pikniku. Priprave so v teku in soc. klube ter društva Izobraževalne akcije vabimo, da o tem zborovanju razpravljajo in agitirajo za veliko udeležbo.

"Ah, kaj bi, saj ni vse skupaj nič," pravijo eni. Obupavanje ni zdravo. Svet ne bi prišel prav nikamor — ostal bi v pravadni divjini, če bi ne bilo ljudi, ki so hoteli kaj predrugačiti, kaj doseči in zmagati v borbah. V naglici seveda ni uspehov. Vzame čas, mnogo organiziranja, učenja in bojev. Naša stvar v tem delu države se tako upopolno razvija, da še sam nisem vedel. Domneval sem, da smo mi edni, ki nabiramo podpise za socialistične kandidate — trideset tisoč podpisov je treba — pa vidim, da jih nabirajo tudi Poljaki, Čehi in Amerikanci. Par let nazaj ni bilo tega!

Rojaki, pojdemo z delom naprej skupno, in na stran s predsodki in preziranjem, kajti vsak človek je vreden svojega. Dobro mišljenje, dobra volja, in pa namen, da hočemo delati skupno in se skupno organizirati v naši delavski stranki — in videli boste, da bomo uspešni!

Člani kluba št. 11 v Bridgeportu so vabljeni, da se polnoštevilno udeležijo prihodnje seje v nedeljo 20. julija v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bodo važne stvari, ki jih moramo rešiti. Čul sem tudi, da nas misli Louis Gorenc, delegat prošlega zbora JSZ. v De-

troitu, presenetiti s predlaganjem novih članic v klub. Le tako naprej, Louis, a tudi drugi moramo kaj storiti za pojačanje kluba.

Kdor ima še petičijske pole, napolnite jih s podpisi, če le mogoče, in ako ne prej, jih izročite na seji, da jih oddamo na pristojno mesto.

V dopisih v Prosveti opazujem napade na delovnega in poštenega sodruga John Langerholca v Johnstownu, Pa. Poznam ga osebno in vem, da je mož na mestu. Sodrug Langerholc je mal' rjovec, ki zaradi obrti ne zataji prepričanja, dasi v tem oziru med trgovskimi ljudmi in obrtniki nima dosti posnemovalcev. Pri- di k njemu kadarkoli z željo, da bi rad malo sodelovanja bodisi za SNPJ. ali delavski pokret, in on ti bo pomagal. Blatenje takega marljivega delavca je obsojanja vredno. Pa saj se bo pokazalo, kdo je v pravem. Rojaki v Johnstownu, ne pustite, da bi vašega rojaka blatili z osebnošmi.

Joseph Snoy.

Proslave Baragove stoletnice

Iz železnega okrožja Minnesote. — Slovenski katoličani v Ameriki obhajajo letos stoletnico Baragovega prihoda v to deželo. Slavnosti se bodo vršile v raznih krajih, kot razvidno iz poročil v katoliških listih. V nedeljo 29. junija se je vršila na Evelethu. Inicijativno zanj je vzela Ameriško-jugoslovanska zveza. Bila je ustanovljena pred nekaj leti na Evelethu z imenom ameriško slovenska napredna zveza. Besedo "napredna" je kmalu opustila. Ta zveza je klerikalna po duhu, dasi se njen glavni voditelj Movern večkrat prizadeva, da bi jo predstavil narodu v versko in politično "nepristranski" barvi. V prošlih par letih je ta zveza, katere glavni cilj je pomagati slovenskim političarjem k vplivu in v javne službe, postala odprto klerikalna. Njene slavnosti in zborovanja so združene več ali manj z verskimi ceremonijami. Že na ustanovni seji so se sklicatelji potrudili, da so imeli med seboj tudi duhovnika.

Na Baragovo slavnost so povabili, kot so poročali tukajšnji listi, tudi jugoslovanskega poslanika Pitamica. Spored vključuje slovesno mašo, popoldne pa piknik ter pridige in govore dopoldne in popoldne.

Eno Baragovo slavnost bodo imeli frančiškani v Lemontu, in ena bo v Calumetu. Frierik Baraga je bil škof. Prišel je v Ameriko kot misijonar. Nekateri slovenski duhovniki v Ameriki so že večkrat sprožili željo, da se bi Barago proglasilo za svetnika, toda nimajo sredstev, ki jih sveta stolica v Rimu zahteva za take ceremonije, starokrajski katoliški duhovniki pa ameriškim nočejo pomagati, ker pravijo, da se je treba najprvo zavzeti za škofa Slomska, da ga papež proglasi za svetnika, potem pa še za Barago. Sedaj nimajo Slovenci nobenega svojega svetnika, razen Kurenta, ki pa nima v nebesih nobene moči.

Rudar.

Sin sodruga Uleta utonil

Milwaukee Wis. — Dne 24. junija je utonil pri koptanju 12-letni Adolf Ule, sin Joe Uleta, ki je pred priselitvijo sem živel dolgo let na Chisholmu, Minn. Dasi je bilo z Adolfom več dečkov, mu niso mogli pomagati. Pogreb se je vršil 27. junija iz Ermencovega pogrebne- ga zavoda.

Sodrugu Uletu ter ostali družini naše sožalje.

Poročevalec.

LISTNICA UREDNIŠTVA

C. K., Blaine, O. — Naznani- lo prepozno prišlo za objavo v prejšnji številki.

Dopis Jos. Uleta o mladini, sportu in vzgoji, ki ga je poslal že pred več tedni, smo mogli priobčiti šele v tej številki. Upamo, da nam to zakašnitev oprostijo.

Mladina, sport in vzgoja

Milwaukee, Wis. — V naših listih in na sejah se mnogo razpravlja o mladini. Radi bi jo dobili za pristop v naše organizacije in za aktivnosti v delavskem gibanju.

Problem ni lahak. Prvič nam primankuje gmotnih sredstev, da bi mogli mladini financirati sport v takem obsegu, da bi bil zanj dovolj atraktiven.

Kapitalizem kontrolira šolstvo, in komercializiral je sport. V šolah jo navaja misliti v kapitalističnem duhu, katerega ji vliiva v glavo pod masko patriotizma in navduševanja za zvezdno zastavo, na drugi strani pa jo navaja v zanimanje za komercializiran sport, kot baseball, football, prizefight, za razne dirke, ki so združene s stavami itd.

Sport je potreben, ni pa potreben sport, s kakršnim kujeje razne kompanije profit. Nemaokrat so že prišle na dan velike goljufije in prevare v baseballu, footballu, prize- "fajtih" itd., a ljudje vzlic temu polnijo stodione ter plačujejo stotisočake in milijone dolarjev vstopnine.

Listi (kapitalistični) so tako urejevani, da pomagajo glavno važnost "škandalom" in sportu. Uredniki, plačani da služijo kapitalizmu, skrbe, da se ljudstvo navaja misliti in debatirati o raznih "škandalih", to je, o umorih, ropih, Caponejih, "prohibiciji" itd., in pa, da se prička glede zmžnosti tega ali onega sportnega igralca in da bere sportni del lista.

Sport krepi telo, osvaja duh in ob enem je zabava. Toda takega sporta je v tej deželi vedno manj. Cilj je profit, in temu načelu se je podvrgel tudi sport, to je okupirali so ga profita lakomni ljudje, ga organizirali v družbe, ki poslujejo po istih principih kot druge kompanije, in skrbe, da se ljudstvo za sport, ki ga oni prodajajo, zanima ter jim polni blagajne.

Prisostoval sem footballu, pi katerem se igralci prerivajo, sujejo, valjajo drug po drugem, in videl sem osivele može, starce, ki so zaeno z drugimi gledavci vpili, se dvigali s sedežev in še bolj vpili. čimbolj je bitka med igralci padanju vroča v prerivanju in padanju drug po drugem. Po igri govore o nji ves dan, pa še drugi in tretji, dokler jih ne zmoti kaka druga sportna igra, in stvar se ponovi zopet od kraja. Vse drugo jim je poststransko, zato ni čudno, če je ameriško ljudstvo v zakonodajni škoro brez zastopstva. Volilci, katerih mentaliteta je prežeta z zanimanjem za komercializiran sport, ne morejo razumno glasovati.

Kadar prireajo kapitalistični krogi kampanjske shode, imajo poleg še kakšno priredbo, s katero hočejo privabiti nanjo mlajši svet, ali pa mu aranžirajo sportne tekme, stroške pa plačajo iz kampanjske blagajne. V "švih" se kažejo filmi, v katerih je mnogo kapitalistične propagande, toda nobene za delavstvo.

Konkurirati kapitalistom s takimi metodami ne moremo, ker nimamo sredstev. Imamo pa program, in za ta program moramo iskati pristaše med mladino. Ostalo bo izvršila ona sama. Glavno je, da do- bimo povsod nekaj agilnih mladeničev in deklet za našo stvar, za aktivnosti v naših organizacijah in ustanovah, da bodo vršili začetno delo naprej. Dosedanje izkušnje pokazujejo, da je to v danih raz- merah najboljša metoda. Med njo imamo že sedaj nekaj dobrih govornikov. V delavski politiki bo nedvomno uspešnejša kot smo bili mi, ker je rojena tukaj in ima vsled tega priliko delovati ne le med nami nego med vsem prebivalstvom. Pridobimo poštene in razumne med mladino za naše ideje — za program socializma, in napredek našemu gibanju je zagotovljen.

Joseph Ule.

Piknik "Sosedov" v nedeljo 13. julija

Cicero, Ill. — V nedeljo 13. julija se snidemo cicerški sosedje — to se pravi, člani in članice društva št. 449 SNPJ., na pikniku, ki ga priredimo na Steržinarjevem vrtu v Palos Parku, Willow Springs, in ob tej priliki se želimo sniti z vsemi čikaškimi, lyonskimi ter drugimi sosedi tih okrog.

Zabave bo mnogo, s postrežbo vas bomo zadovoljili, ple- salcem bo igrala godba kakršno oni hočejo, no — in to je vse, kar se pričakuje na dobrem pikniku. Vstopnina je 35c.

Sosed.

Naši ljudje na obisku v starem kraju

Na obisk v Jugoslavijo in druge kraje v Evropi so odšli meseca junija, in eni odpoto- vajo meseca julija, John Olip, Frank Alesh s soprogo, Antor Sular, Michael Pleshe, Jacob Zupančič s soprogo, Ivan Molek, katerega naši sodrug v starem kraju z veseljem pričakujejo, Anton Jurca iz Detroita s soprogo, Mary Udovich in mnogo drugih. O svojih vtisih s tega potovanja poroča v Proletarcu Anton Sular iz Kansasa.

V nedeljo 13. julija na piknik pullmanskega kluba

Chicago, Ill. — Klub št. 224 na Pullmanu se ne oglašja pogosto v javnosti, dasi je imel posebno pred nekaj leti precej priredb. V nedeljo 13. julija bo imel piknik v Wild Wood preserve na 127. cesti, en blok zapadno od Michigan Ave. Kdor se pripelje z električno karo, naj vzame v Chicagu State Street karo, ki vozi južno od omenjene ulice.

Naš klub vabi članstvo kluba št. 1 in vse druge rojake, da pridejo na naš izlet v čimvečjem številu. Piknik se prične že ob 10. dopoldne. Vstopnina je prosta za vse. Za žejne in gladne bo skrbel odbor, plešalcem pa bo igral harmonikar. Na Pullmanu se le redkokdaj oglašate. Ta piknik vam daje priliko, da nas pose- titite — in to v prosti naravi, kar nam bo naprילו zabavo toliko prijetnejše.

Peter Verbovnik, tajnik kluba.

Po desetih letih slovenskega doma v Newburgu

V nedeljo 29. junija je praznoval slavnost desetletnice Slovenski narodni dom v Newburgu (na 80. cesti, ki je del Clevelanda). Ob tej priliki je bila izdana knjiga 80 strani, v kateri je opis zgodovine doma in pa oglašil.

Dom v Newburgu je stal okrog \$70,000, in to brez poznejših predelav. Sedaj je že prost dolga.

Tujerodci dobro skrbe za pomnoževanje prebivalstva

V Chicagu je bilo l. 1929 rojenih 40 odstotkov otrok od tujerodnih staršev. Ker je odstotek tujerodcev v Chicagu nižji kot 40%, skrbe za naraščaj veliko bolj kot pa v Ameriki rojeni starši.

Piknik Slov. nar. doma v Waukeganu

Letos bo priredilo društvo Slovenski narodni dom v Waukeganu svoj vsakoletni piknik na praznik 4. julija na Harrisonovi farmi, North Western Ave. in Archdale road. Komur ta prostor ni znan, naj se informira v domu pri enemu izmed odbornikov. Na programu so tekme in igre za stare in mlade. Z dobri- mi jestvinami bodo postregle članice gospodinjkega odseka. Truck bo peljal izletnike na farmo ob 11. dopoldne in 2. popoldne. Trem srečnim navzočim izletnikom se bo dala nagrada v zlatu in sicer \$25, \$15 in \$10.

Rudolf Skala, tajnik.

Shod federacije S. N. P. J. na Syganu

V zapadni Pennsilvaniji ima SNPJ toliko društev, da bi že lahko tvorila sama na sebi malo jednoto. Že dalj časa se ta društva organizirajo v federaciji SNPJ. za zapadno Pennsilvanijo, ki obeta postati ena najmočnejših zvez društev SNPJ. V nedeljo 29. junija je imela piknik in shod na Syganu, Pa., na vrtu pri dvorani druž. Bratstvo št. 6 SNPJ. John Kvartich, predsednik društva, je otvoril program. Med nastopi govornikov je igrala godba, pevski zbor Ilirija pod vodstvom R. Pleterška pa je zapel par pesmi.

V otvoritvenem govoru je J. Kvartich pozdravil udeležence v imenu druž. št. 6 SNPJ., ki lastuje dvorano in vrt, in sporočil, da društvo prepušča za ta piknik domove prostore kakor tudi vrt federaciji brezplačno kar so vzeli navzoči s ploskanjem na znanje. To društvo je pokazalo enako naklonjenost že mnogokrat, lani npr. tudi konferenci JSZ. ob priliki njenega shoda in piknika. Prvi govornik, ki ga je predstavljal predsednik Kvartich, je bil A. Barilar, predsednik federacije. Za njim so govorili A. Riska ter John Kutch v angleškem, ter Fr. Zaitz v slovenskem jeziku.

Udeleženci so bili iz vseh krajev. Štirje glavni odborniki SNPJ. so bili prisotni, namreč Geo. Smrekar, John Terčelj, Mike Pleshe in Fr. Zaitz. Med številnimi posetniki smo videli Fradlove družino iz Latrobe, Toneta Zornika iz Herminija, L. Brica in Lawrence, Glasarja, Bana, Hrovatina in več drugih iz Pittsburgha, številno delegatov devete redne konvencije SNPJ. in več sto drugih znancev in znank. Zabava je bila prijetna in shod uspešen.

Poročevalec.

Sodrug in sodruginja, v ofenzivo!

Delegacija, zbrana v Detroitu na VIII. zboru JSZ., ni končala dela z zaključkom zadnje seje, nego je sklenila, da svoje aktivnosti v naselbinah, iz katerih prihaja, podvoji in potroji.

NALOGA KLUBOV Klubi v večjih naselbinah naj se zavzamejo doseči do gotovega datuma število STO ČLANOV vsak in več. Zamejo izvedljivo v najmanj petih ali šestih naselbinah, v drugih pa lahko klubi število svojih članov pomnože od 10% do 50%, ako se v agitaciji resnično potrudijo z navdušenjem, kakršno je vladalo na zboru. Do konca leta, morda že prej, bomo dvignili število članstva JSZ na tisoč, in potem naprej v drugi tisoč članov. Poročajte o svojih ukrepih in delu! Izvolite mladinske in ženske agitacijske odseke v smislu resolucij, ki so bile sprejete na zboru v Detroitu. — Pridobite vsa delavska, kulturna, podporna ter druga napredna društva za pridruženje k Prosvetni matici, katera šteje sedaj blizu 120 kulturnih organizacij, klubov JSZ. in podpornih društev raznih jednot in zvez. Prosvetna matica ima sedaj blizu 15,000 članov. Ako se zavzame- mo vsi, je napredek JSZ. in Prosvetne matice garantiran!

PROSVETNA MATICA turna, podporna ter druga napredna društva za pridruženje k Prosvetni matici, katera šteje sedaj blizu 120 kulturnih organizacij, klubov JSZ. in podpornih društev raznih jednot in zvez. Prosvetna matica ima sedaj blizu 15,000 članov. Ako se zavzame- mo vsi, je napredek JSZ. in Prosvetne matice garantiran!

NAJVEČJA SLOVENSKA KNJIGARNA

CANKARJEVE IN DRUGE KNJIGE

Prečitajte cenik v tej številki

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilce Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$8.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne sa priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$8.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

STEGOVANJE VRATOV

Pravijo, da je "stegovanje vratov" drhal-ska bolezen, ki pa jo imajo enako gosposki in-negosposki ljudje, bogati in revni. Ko je umrl v New Yorku znani filmski igralec Valentin, je drhal skoro razdejala pogrebni-kov zavod, v katerem je ležalo igralčevu truplo, in procesija ljudi, ki so ga hoteli vi-ueti v rakvi, je bila milje dolga in se ni iz-črpala. Tisoči so stali v vrsti, ne radi kake-ga spuštanja do pokojnika, nego da ga vi-dijo, "kakšen je", torej zato, da napasejo ra-dovednost. Enako so jo manifestirali, ko je prišel na poset Prince of Wales, in še bolj, ko je bila tu na pustolovskem obisku rumun-ska kraljica Marija. V slednjih dveh slučaji-h so pokazali bolezen "stegovanja vratov" posebno "boljši" bogataški sloji.

Red dobrih tednom je imela družina na vse strani oglašane letalca Chas. Lindber-ga vesel dogodek. Dobila je sina, baje zelo krepkega, ki je "silno podoben svojemu oče-tu", kakor so ugotovile strežnice in druge osebe, ki so bile med prvimi srečnimi, da so videle novorojenčka.

Se tisto uro je radio raznesel "veselo vest" po vsem svetu, kakor so bahavo oznanjali li-sti, ki so o tem dogodku obširno poročali na prvih straneh pod velikimi naslovi. Mno-žica je drla k vili milijonarja Morrow, očeta Lindbergove žene, kjer sedaj stanujeta, in klicala Lindberga, vmes so se preverili ča-sniški fotografi ter reporterji, in pa policaji, ki tudi ob takih prilikah skrbje za red in mir. Ko se je Lindberg končno prikazal, so se eni sioma pririnjili k njemu, ga objemali in po-stajali histerični od "silnega navdušenja".

Pravijo, da je Lindbergu zoperno tako čaščenje, in ko so ga reporterji vprašali, kaj je ob tem veselem dogodku njegovo sporo-čilo ameriškega ljudstvu, jim ni odgovoril. Kot vsakdo, tudi on rad vidi, da so družinske zadeve stvar družine, ne pa predmet množi-ce stegajočih vratov.

V Evropi se navadno drenjajo, kadar imajo priliko videti kakega vladarja, kardinala ali drugo visoko osebo, ki vzbuja ljudsko po-zornost. Te vrste radovednost pač ni noben dokaz, da smo kot ljudje dosegli že visoko stopnjo civilizacije. Kadar bodo množice res to kar bi morale biti, bo kakšna kraljica Ma-rija lahko svobodno šetala po bulvardih, ne da bi jo oblegale radovedne množice, in Prince of Wales bo lahko svobodno padal s konja, ali plesal, ne da bi zlo vanj tisočero oči, in slovit letalec kakor je Lindberg ne bo nadlegovan, kadar mu zdravniki sporoče, da se je vesel dogodek srečno izvršil.

V CHICAGU SE VEDNO ČISTIJO

V Chicagu že dolgo čistijo, ali bolj točno, Chicago tira ven kriminalne elemente. Ko je nastopil službo policijskega načelnika W. F. Russell, je bilo objubljanje ter pisanje in "groženj" kriminalnim elementom cele kupe, ali ti so se več ali manj svobodno giba-li ter vodili svoje nepostavne obrti naprej. Vsakega toliko časa se pojavj vsled enega ali drugega umora zahteva po reformir-anju policijskega departmanta, in tedaj je to znamenje, da mora policijski načelnik od-stopiti. Tako je odstopil tudi Russell. Zu-pan tedaj imenuje novega, ki enako goreče objublja protekcijo prebivalstvu in počišče-nje mesta vseh zločincev, kakor so objub-ljali pred njim vsi prejšnji policijski načel-niki, državni pravniki in župani. Ako bi bilo v moči policije odpraviti vzroke gnolobe, ko-rupcije in zločinstva sploh, bi se morda tu in tam res dobil policijski načelnik, ki bi to storil. Ker pa so administracije ameriških mest večinoma koruptne, in ker so vzroki močnejši kot pa ta ali oni "dober človek", je naravno, da je tudi policija korumpirana in v kompaniji s "kriminalnimi elementi".

Izjema je le mesto Milwaukee, toda zaslu-ga za nadpovprečno čistočo v vseh ozirih ne gre policiji, nego socialističnemu županu in tistim aldermanom, ki mu pomagajo. Ob enem ima pomoč v svoji stranki, katudi šte-je, če pomislimo na razliko med socialistič-no ter republikansko-demokratsko stranko.

KRIZA, KI POKAZUJE NAROBESVET

Delavci in delavke so izdelali oblek na ostajaje, zaloge so prenapolnjene, in zato so odslovljeni. Ko bodo razprodane, jih, koli cor jih bodo potrebovali, zopet uposele. Med-tem so brezposelni krojači in šivilje v pomankanju in vzlic temu, da so izdelali prevec oblek, morajo sami oblačiti cape, ker ni denarja za o-bleke. Isto je z delavci, ki so bili zaposljeni v tovarnah za obuvale. Enako je z brezpo-selnimi delavci v stavbinski stroki. Zgradili so tisočero stanovanjkih hiš, apartment zgra-db, hotelov itd., toda sedaj, ko so zgradili prevec stanovanj, so mnogi izmed njih brez strehe. Temu stanju pravimo po pravici na-robe-svet V ravnotežje ga more spraviti sa mo socializem.

Jože Menton:

Razvoj slovenske naselbine v Detroitu

Pred 20 leti je Detroit s Highland Parkom in Hamtramkom štel okrog 300.000 prebivalcev. Mesto je izgledalo kakor dobra vas, večinoma le-sene hiše, raztresene na pre-cej širokem teritoriju.

Detroit je rasel z avto-indu-strijo.

Avtoindustrija je bila ravno v početnem razvoju. Največja avtna tvornica je bila Packard Motor Car Co., druga Lozier Motor Co. (ta je bankrotirala 1912). Ford Motor Co. je že takrat poskušala masno pro-dukcijsko, 80 avtov dnevno (se-daj od 7 do 10 tisoč). Izmed tovarov za auto bodies (ogrod-ja za avte) je bila največja Wilson Body Co. Fisher Body je bila še jako mala, s samo eno žensko v pisarni, dočim danes zaposljuje več tisoč samo pi-sarniškega osebja.

Nizke plače, dolg delavnik.

Delavske plače so bile nizke. Ford Motor Co. je plačevala od 17½ do 25¼ na uro, druge tvornice od 22 do 45c na uro, delalo se je od 10 do 12 ur dnevno, v sobotah do 4. popold-ne. Bilo je tudi nekaj tako-zvane delavske aristokracije, ki so prevzemali delo na kontrakt. Plačevali so svoje pomagače sami. Nekateri so na ta način zaslužili dobro, nekateri ne. V redkih slučajih so takozvani kontraktorji prejeli po \$300 na teden, nekateri so bili pa tudi zadovoljni ako so prišli do svoje dnevnice.

Početni slovenske naselbine.

Stanovanja so bila od \$10 do \$20 mesečno. Kdor je plačeval \$30, je imel že lahko samce na hrani in stanu. Med inozemci so zavzemali prvo mesto Nemci, drugo Poljaki, tretje naši Banatčani in druge nacije iz Ogerske, potem so prišli Itali-jani, Finci in Rusini. V High-land Parku je živelo precejš-no število Srcev in Turkov. Slovencev je bilo takrat še ma-lo v Detroitu, dve družini v Highland Parku, 5 ali 6 na za-padni strani (Delray) in ne-kaj samecev, vsi pomešani med Slovaki. Eden rojak je imel salun, zelo pobožna duša; po-dobe svetnikov je še po salunu razobesil.

Detroitški "Balkan".

Na Detroitškem Balkanu (Russell Street) kamor sem se naselil, se je začela nova slo-venska naselbina. Več rojak-ov je prišlo za menoj iz Newarka, N. J., med temi moj brat Martin, France Ogler in drugi. Ti vsi so postali člani udruženja šte. 61 in potem kluba 114 JSZ. Naselil se je med nas Thom. Petrič, brat Franceta, glavnega tajnika J. S. Z. Thom. Petrič je bil zelo delaven sodrug, prvi tajnik kluba št. 114. Da ni več tako aktiven, so krivi največ detroit-ski sodrugji sami. Kadar se prevzame kako funkcijo za or-ganizacijo, jo zelo vestno izvr-ši. Joško Oven in njegov ne-oljčljivi drug Ivan Vivoda sta se naselila tudi v naši sosesčini.

Vloga salunarjev.

Naš Balkan je postal prava predpoda sedanje Jugosla-vije. Društvo šte. 121 S. N. P. J. je štel okrog 30 članov, med njimi polovica Slovakov. Hrvatska naselbina je bila mno-gobrojna. Imela je svoje vele-može (salunarje) in velike "boardinghove"; eden je imel celo do 300 boarderjev. Ti so delali povečini za gazdo (sa-luarja). Ako si slučajno pri-šel v tako kasarno, si imel za-dosti za vseh 5 človeških ču-tov. O kaki zavednosti med tem delavstvom ni bilo govora. Pilo in kvartalo se je, kleli so drug drugega, kakor pač zna-jo ljudje, ki so prišli s kmetov naravnost k gazdi (salunarju), čigar interes je bil, da je ostal dragi rojak glup, ker le na ta način ga je mogel držati pod svojo kontrolo.

Napredujoče socialistično gi-banje.

Socialistično gibanje je bilo med angleško govorečim de-lavstvom tedaj zelo živahno. Imeli so svoje lokalne novine "Emancipator". List je bil pre-cej razširjen. Videl si čitati delavce v karah cestne železni-ce socialistično gasilico. Nemci so imeli svojo močno lokalno soc. organizacijo. Njihov glavn-i organizator je bil Alois Wolf. (Ta Wolf se je prelevil ob začetku svetovne vojne v strastnega kajzerjevca in ta-ko je bila njihova soc. organi-zacija prva v razsulu). Med Jugoslovani sta prva počela propagirati za socializem dva šifkartaša, Trifun Korač, baje sorodnik Vitomira Korača, so-cialističnega oratorja v Sidu, Slavonija, in Thomas Ban, z namenom, loviti kaline na svoj mlin in v konkurenci gazdom-salunarjem.

"Eselpiati".

Za njima so prišli eselpisti. V Detroitu smo jih zvali "Bor-baše" (pripadniki "Radničke Borbe"). Ti so zopet tolmačili socializem po svoje. Boj za so-cializem so vodili z napada-njem Milana Glumca Jurišiča, takratnega urednika "Radničke Straže", Viktor Bergerja, Emil Seidla, Debsa i. t. d. Sociali-stična Radnička Straža je ime-la v Detroitu tri naročnike, o-menjena šifkartaša in enega delavca po narodnosti Malo-rusa. Narodni Glas, glasilo Srbske sekcije in Proletarec nista imela v Detroitu nobene-ga naročnika.

Agitacija za naše liste.

Ko sem prišel 15. februarja 1911 v Detroit sem uvidel, da bi se dalo narediti nekaj za Radničko Stražo in Narodni Glas. (Za Proletarca je bilo zelo malo izgleda. Dohajajo je sem le par iztisov Glasa Na-roda in en izgovd Am. Sloven-ca). Obiskal sem nekoliko br-logov (boardov) — ako bi jih nazival stanovanja, bi se lagal — v hrvatski koloniji, in posre-čilo se mi je dobiti 7 naročnin za R. Stražo in 3 za Narodni Glas, nekoliko pozneje tudi ne-kaj za Proletarca.

Prva organizacije J. S. Z.

Ze v maju 1911 se je počelo delovati za ustanovitev udru-ženja šte. 61 J. S. Z. s 7 sim-patičarji in ob enem se je pri-čela borba z Borbaši. Shod za shodom so prirejali v Detroitu. Milan Jeftič, tedanji urednik Radničke Borbe in vodja Bor-bašev, se je zaganjal z vso silo, da bi z blatenjem vodij Soc. stranke uničil naš mladi pokret. Shode so prirejali v salunih, največ pri Jandru Orliču, ki je imel okrog 100 boarderjev. Nad salunom je bila precej ve-lika dvorana, v nji postelja pri postelji tako na gosto, da so morali brača kobatati drug čez drugega ako so se hoteli vleči.

Vnedeljah dopoldan sem šel za namenom dobiti naročni-ke za R. Stražo. Nekateri so spali, drugi kvartali, tretji pili in sedeli po posteljah. Čevlji, cunje iz čevljev in zamazane nogavice so visele po končni-cah postelj. Lahko si je pred-stavljati kakšen je bil v tej dvorani duh po znoju, pijači, tobaku in od neumitih nog. Okna dvorane so bila trdno za-prta in pribita, da se ni slišal hrup kvartašev in pijanih na ulico. Bolj pametni so me ob-stopili ter debatirali po svo-je, največ s frazami, ki so jih prinesli od demagoga Franka iz Hrvatske. Eden, ki je bil po-zneje zelo revolucionaren komunist, se je izrazil: "J... boga — ti ne veruješ u Boga imaš rgu (roge), si djavolj (hudič)." Takim ljudem je Jeftič tolma-čil "čisti socializem" s tem, da je raztresal največje laži pro-ti Glumcu, Saviču, Bešeniču in drugim, ki so bili takrat aktivni v J. S. Z. in soc. stranki. Samo Es-el-pi (Soc. Labor Party) je bila edino pravi evangelij. Detroit je bil najjačija postoj-an-ka Borbašev. Njihov ograne-jek je štel 65 članov. Poleg njih je bila močna organizacija Bolzarov-Makedonski roboči.

V Prosveti je bilo naznanje-no, da je SNPJ. izdala slike Jo-žeta Zavertnika, o katerih pravi, da so lepo izdelane in pri-merno velike za v okvirje. Bile so izdane na predlog mnogih, ki so jih želeli, bodisi da jih obesijo v dvoranah ali stanova-njah. Slika stane \$2.50 brez okvirja. Naroča se pri SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave.

Pogosto se dogaja, da pobegne iz te ali one blaznice večje število bolnikov nenkrat, katere potem mračno iščejo vsakrižem. Paznost v blaznicah, sodeč po uspešnih begih mentalno bolnih ljudi, ni posebno vzorna. Na sliki na desni je Omar Hassan, ki je v svojem življenju umoril 35 ljudi. Nedavno je pobegnil záeno s 13 drugimi iz blaznice v Ioniji, Mich. Omarja je kmalu zasledil šerif Franch (na levi), ki je ubežnika zlepa pogovoril, naj se da ukleniti ter odvesti nazaj v blaznico.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevel C. ŠTUKELJ.

UVOD.

(Nadaljevanje).

1. Marxova pomembnost.

Karl Marx spada med one filozofske in socialnoznanstvene mislece, ki oplode svet z močnimi idejami, vzvalovijo človeške mno-žice, vzbude speče dvome in nasprotja, ozna-njajo nove duhovne in družabne oblike. Nj-hovi sistemi lahko sicer prej ali slej zastari-jo železni zob časa lahko končno izje njihov miselno zgradbo; dotlej pa ona podžiga ne-šteto človeških glav, razvema nešteto člove-ških src in zapusti v njihovih vlaknih sledove, ki jih podedujejo bodoči rodovi. To je naj-višje in najlepše izmed vsega, kar more do-seči človeško bitje. Ker so živeli in delali ti misleci, mislijo jasneje sodobniki in potomci, čutijo globlje in imajo bogatejše znanje in večjo samozavest.

Iz takih sistemov in svetovnih naziranj se-toj zgodovina filozofije in socialne vede. To so stvarno kazalo človeške zgodovine. No-beden teh sistemov ni popolen, nobeden ne vsebuje vseh človeških nagonov in sposob-nosti, nobeden ne izčrpa vseh sil in struj člo-veške družbe. Vsi skupaj izražajo le odlom-ke resnic, ki pa učinkujejo in žanjejo uspe-ke, ker posvetijo v duhovno zmedenost nji-hovega pokolenja, ga predramijo, da se zave vprašanju svojega časa, mu olajšajo nadaljnji razvoj in omogočijo najmočnejšim, da v kri-tičnem času ostanejo trdni in jasnih misli.

Podoben se izraza Hegel, ko pripominja: "Če govorimo o ovrženju kake filozofije, razu-mevajo to ljudje navadno le v abstraktno ne-gativnem smislu tako, kakor da ovržena filo-zofija sploh nič ne velja, da je odstranjena in odpravljena. Če bi bilo temu tako, potem bi morali smatrati študij zgodovine za vse-skozi žalosten posel, ko pa študij uči, da so bile ovržene vse filozofije, ki so se pojavile te-kom časa. Ali prav tako, kakor se govori, da so bile vse filozofije ovržene, moramo hkrati trditi, da ni bila nobena filozofija ovržena in da to tudi ne more biti... kajti na vsak filo-zofski sistem moramo gledati kot na pred-stavljanje posebnega momenta ali posebne stopnje v razvojnem procesu ideje. Zgodo-vine filozofije... v njenem rezultatu ni pri-merjati galeriji zablod človeškega duha, tem-več mnogo bolj panteonu božanskih bitij." (Hegel, Enciklopedija, § 86, 2. odst.) Kar pravi Hegel o filozofiji, velja tudi za social-noznanstvene sisteme, sloge in oblike umetno-sti. Vrstitev enega sistema za drugim iz-raža zgodovinsko zaporednost družabnih raz-vojnih stopenj.

Vsi ti sistemi imajo skupen znak življenja. Navzlic njihovim pomanjkljivostim in težko-čam jih preveva vseskozi živ duh, ki se mu so-dobniki ne morejo upirati. Nasprotniki se lahko še tako trudijo, da jih ovržejo in odkri-jejo njihove pomanjkljivosti in protislovja, a vendar ne morejo doseči svojega namena: njihovi logični zakopi in mine, njihovi strastni napadi se razbijejo ob živem duhu, ki ga je ustvarjajoči genij vdahnil svojemu delu. Globočina vtisa te življenjske sile na nas je glavno merilo za naše ocenjevanje znanstven-ih in umetniških del. Formalno popolna in nepomanjkljiva logika brez topllega živ-ljenjskega bitja svojega časa ne more napravi-ti takega vtisa na nas.

Walter Scott je na pogoste očitke o po-manjkljivosti in protislovjih svojih romanov odvrnil s sledečo odgovor: Francoski kipar, ki se je naselil v Rimu, je rad vodil na Kapi-tol in tam kazal kip Marka Aurelija na konju svojim rojakom, ki so imeli smisla za umet-nost in ki so potovali po Italiji. Hotel jim je dokazati, da je konj pomanjkljivo mode-liran in da ne odgovarja anatomsčnim pred-pisom. Ko je nekoč tako kritiziral, ga je ne-ki rojak vzbudil, da naj z dejanjem pod-krepi svojo kritiko in naj napravi res umet-niškega konja. Kritik je šel na delo. Čez leto dni so ga zopet obiskali v Rimu njegovi prijatelji. Pokazal jim je svojega konja. Ponosno ga je spravil na Kapitol, da bi pri-merjal obe umetniški deli in potem trium-firal. Zatopljeno v kritično primerjanje obeh del je končno vendarle zmagalo umetniško čuvstvanje francoskega kiparja, ko je od-kritosrčno in patetično vzkliknil: "Et pour-ant certe bete-la est vivante, et la mienne est morte!" (In vendar je ona žival živa in moja mrtva!)

(Dalje prihodnjič.)

NI ČUDA, AKO NI DRUGAČE

Agitator Proletarca piše: "... Imeli smo veselico. Vprašal sem jih dosti, če se bi na-ročili. Skoro vsi so odklonili z izgovorom, da so zdaj slabi časi. Okrog sto padeset ljudi je bilo na veselici. Bara je prinesla nad \$300 dohodkov. Kot vidite, časi na tej prireditvi niso bili tako slabi, le \$1.75 za polletno na-ročnino na Proletarca je škoda."

Je pač tako, da delavci sicer vedo, da je nekaj narobe, toda mnogi iščejo tolažbe in razvedrila v pijači, dobrega delavskega lista pa se branijo na vse kriplje.

S pota na obisk v domovino

Piše Anton Šular

(Nadaljevanje.)

Na carinarnici v Cherbourg niso posebno strogi, in ne nadlegujejo preveč, razen za tobak, posebno za cigare in cigarete. Par naših potnikov je plačalo po več dolarjev carine za cigarete, katere so imeli s seboj, vredne kakih 90c. Da se izognete takim stroškom, ne imejte pri izkrcanju več kot kake štiri do pet cigar in ne več kot par zavojčev cigaret, ki pa morajo biti odprti.

V Cherbourgju je nas čakal zagrebški zastopnik Cunard linije g. Ivan Pšeničnik, ki je potem potoval s prvo skupino naših izletnikov v Ljubljano. Čakali smo v Cherbourgju na vlak par ur, in ta čas so eni porabili, da so se založili z "božjo kapljico", ki je tu primeroma poceni. Od tu do Pariza je 6 ur vožnje z vlakom, in ni čudno, če je "zaloga" prezdodaj pošla. Ko je vlak ustavil za par minut v Caenu, je en naš žejni sopotnik skočil po novo "zalogo". Ampak predno je prišel nazaj, je vlak odstopil z njegovim klobukom in prtljago vred. Telegrafirali so z naslednje postaje, da naj ga pošljejo za nami. Nedvomno mu ta dogodek ostane v spominu.

Severna Francija, koder smo se vozili, zgleđa precej slaba za poljedelstvo, jako dobra pa mora biti za živinorejo, kar priča lepa živina in pašniki. Na vožnji do Pariza smo imeli v vlak res "good time", k čemu je pripomogla zelo mnogo "zaloga" ter "kuretna", in pa zavest, da smo zopet na trdih tleh. V pevskem zboru so pridno sodelovale ženske.

Ob 10. zvečer smo prišli v Pariz, kjer so nas na postaji pričakovali nekateri Slovenci, živci v Parizu. Okrog 90 potnikov izmed naše skupine je v Parizu le prenočil, naslednji dan pa se odpeljala pod vodstvom clevelandskega rojaka Haynija proti Ljubljani, ostali pa smo dva dni ogledovali zanimivosti Pariza, katere je zadnjič podrobno opisal v Proletarcu Joško Oven in jih tu ne bom znova navajal.

Pariz v splošnem je krasno in snažno mesto. Tovarne so v predmestjih. Rekli so mi, da so plače delavcev zelo nizke, kot povsod. V avtomobilskih tovarnah plačajo izučenim delavcem 7 do 8 frankov na uro, neučenim pa 5 do 6 frankov na uro. Stanovanje in prehrana pa stane 30 in več frankov na dan.

V Parizu se je zadnje čase naselilo tudi precej Slovencev, posebno iz Primorske. Imajo svoje društvo z okrog 70 članov, čigar namen je gojiti družabnost med njimi.

Življenje v Parizu je približno kot v Zed. državah. Ene stvari, npr. tobak, so dražje. Za zavitek ameriških Camels sem plačal 28c. To razliko med ceno tukaj in tam napravi carina. Tudi obleka je draga. Hoteli so najbrž nekaj cenejši kot v Ameriki. Noša je v glavnem enaka kot v ameriških in drugih zapadno evropskih mestih. Vsak boljše oblečen moški ima tu običajno palico, medtem ko jo ima v ameriških mestih le malokdo.

Napitnina je tu zelo običajna. Na misel mi je prišla povest "Daj nam danes naš vsakdanji kruh". Pri vsaki stvari zahtevajo napitnino. Npr., v *****

Frank Mivšek

Coal, Coke and Wood.—Gravel. WAUKEGAN, ILL. Phone 2726.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON Office hours at 3724 W. 26th Street Tel. Crawford 2212. 1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily at Hlavaty's Drug Store 1858 WEST 22ND ST. 4:30—6:00 p. m. daily. Except Wed. and Sunday only by appointments. Residence Tel.: Crawford 8440

hotelu sem kupil par znamk, in klerk mi je dal razumeti, da se tudi v tem slučaju spodobi napitnina.

Sli smo pogledat Versaillesko palačo in vrtove 13 kilometrov od Pariza, kjer so živeli v sijaju in razkošju francoski kralji. Videli smo v nji tudi dvorano, kjer je bila podpisana takozvana versailleska mirovna pogodba med zavezniki in Nemčijo, in kjer so zmrzavili Wilsonovih 14 točk.

Avtomobilov je v Parizu mnogo, a izgleda, da je 90% izmed njih taksijev. Vožnja z njimi je jako poceni. Za štiri potnike sem plačal za več milij dajave 26c. Tudi vino in razni likerji so poceni, medtem ko je pivo precej drago.

Vino servirajo tudi z jedjo pri južini in večerji. V hotelskih restavracijah je vino na mizi in je všteto v cenah. Plačati ga moraš, pa če ga piješ ali ne.

"Cetovodja" Olip, Mr. in Mrs. Gosar iz Denverja, Mrs. in Miss Zetko, Mr. Strah in podpisani, iz Kansasa, Mrs. Kozjek iz Chicaga, Miss Hočevnar iz Pittsburgha, Pa., Mr. Končan iz Chicaga in Mr. Brence iz Waukegana smo se odpeljali iz Pariza v Genovo, Svico, kamor smo dospeli brez večjih "nesreč" ob 7. zjutraj.

Olip je dobil v Genovi znanca — menda jih ima po vsem svetu, in ta nam je bil na uslugo, dokler smo bili v mestu. Napravili smo izlet na busu in doživeli eno izmed najlepših voženj. Ogledali smo si poslopje, kjer zboruje Liga narodov, ter razne druge zanimivosti tega mesta. Genova je nekakšen protestantski Rim. Krasen je razgled na mesto in jezero z bližnjih holmov. Steje 170.000 prebivalcev. Na potnika napravi najboljši vtis. Leži ob Genovskem jezeru, obkroženo z gorami, ki so pokrite s snegom. Je jako čisto in je velik kontrast, če ga primerjamo ameriškim mestom. Življenje v Genovi je nekoliko dražje kot v Parizu. Popoldne smo se odpeljali s parnikom do 80 kilometrov oddaljenega letovišča Montreaux, kjer smo prenočili. Tu li ta kraj je ob vznožju snežnikov. Nepopisljiva krasota! Ni čuda, da so si ga razni parasi že od nekdaj zbrali za

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte mu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Anton Zornik

HERMINIE, PA. Trgovina z mešanim blagom. Peči in pralni stroji naša posebnost. Tel. Hermine 2221.

TISKOVINE

SLOVENSKA UNIJSKA TISKARNA ATLANTIC PRtg. & PUB. CO. 2656-58 S. Crawford Ave., Chicago, Ill. Tel. Landale 2012. A. H. Skubic, preds. — J. F. Korecky taj.

V naši tiskarni se tiska "Proletarec".

Stari in zanesljivi prijatelj

je naša banka vsem svojim odjemalcem, katerim je vedno na razpolago z nasveti in v vsakem drugem oziru.

Svoje prihranke si zavarujte pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK 1900 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.

PAVEL DOROHOV:

Prevedel Ivan Vuk.

SIBIRSKI PUNT

Ruski roman iz dni državljanske vojne

(Nadaljevanje.)

"Ne delajte neumnosti, gospoda, samo trpite čas. Pokazite nam svoje kajute!"

V kajutah najdejo pri vsakem revolver in sabljo.

Bodrih strese glavo, karajoč: "Rekel sem vam, da oddajte orožje prostovoljno. Sami ste krivi."

Odvedejo častnike na breg. V medkrovnju stoji pet vojakov s puškami in šepetajo.

Štab se jim približa. "Predajte svoje puške, fantje in peljite se dalje, ako hočete."

"Ste vstali?" "Da. Imamo Sovjet."

"Ali nas rabite?" "Razume se. Pojdite na breg."

V jedilnici prvega razreda sede štab k seji.

"Kaj se naj zgodi s parobrodom?" Peter Molodih reče: "Naj plove dalje."

"Kaj naj bo s častniki?" "Po dolgi debati se sklene: "Kot talce se jih zapre na gumno!"

In sklene se še: "Sosednje vasi — Ivanovsk, Vjasovsk in Cousovsk se naj obveste, da je začela Sisovka s vstajo in da treba delati skupno. Nadalje se pošlje sel k Petruhinju, ki mu naj sporoči, da se mu kmetje Sisovske hočejo pridružiti."

11. Pri puntarjih.

Ko je imel Dimitrij pašnike za seboj, se je obrnil. Po gozdni poti je objahal vas in prispele daleč izven vaškega obsega na veliko cesto ter dirjal po nji dalje.

Dve uri nato se je bližal nekemu pristanišču. Na pristanišče meječem gozdu je razjahal, privezal konja in šel peš k obrežju.

"Ali pride parnik kmalu?" "Jutri zjutraj bo tu."

Postavil si je sledeči načrt: peljati se navzdol do prve postaje, se izkrcati na drugi breg in se nato peljati dalje z vozom. Kam — to sklene potem med potom. Okoliščine mu bodo pokazale potrebno smer.

Zgodaj v jutru je priplul parobrod. Vkrcaali so novince.

Žene so jokale, otroci kričali. Kmetje preklinjali.

Stara, majhna, izmučena žena se oklepa plavalnega fanta in se ne more ločiti od njega.

"Moj mladec, moj otrok, kako naj živim brez tebe, kedaj te zopet vidim..."

Mostič se je dvignil. Parobrod se je zganil in zaplul. Novinci so se gnetli k naslonjalom, mahali s kapami, klicali zadnje pozdrave. Glasno so jokale žene.

Drugi potniki so obkrožali radovedno novice.

"Mobilizacija? Kam greste?" "Kako naj to znamo. V Omsk moramo priti. Gremo tja, kam nas spravijo."

"Razumljivo. Vojak ni svoboden človek. On stori, kar mora."

"Ali je res, da so boljševiski zasedli Omsk?" "Potem nam ni treba tja in pošljejo nas zopet domov."

"Ljudje v mestu pripovedujejo, da so boljševiski zavzeli Celjabinjsk. Bo že tako, da je že tudi Omsk zavzet. Rdeče čete so, pravijo, zelo močne."

Po celem krovu se čuje šepet: "Da, da, rdeči prihajajo! Rdeči prihajajo!"

Na obrazih ni otožnega nemira ali zakritega veselja. Vsak bi rad to veselje zakril, ali ne gre — samo vstaja in se kaže.

"Eh, da bi že kmalu bilo!" "Gotovo, gotovo — vlada se ne bo držala!"

"Ne bo se držala, misliš?" "Ne, ne bo se ji udalo."

"Zakaj ne?" "Izključno — svojo os je zgubila. Brez osi pa se ne da peljati. Vsak človek mora imeti os. Brez osi nima človek trdnosti, koleba z ene strani na drugo stran, ker mu manjka hrbeniča." Nima nobene opore več. Kdor pa je svojo lastno os našel, se mu ne more nič zgoditi, tega ne podre noben veter. Ima nekaj, na kar se lahko opira. Tak stoji krepko na svojih nogah."

"Misliš, da Kolčak nima osi?" "Kmet se ozre bojazljivo okrog, pomiri se pa takoj zopet in reče, zamahnivši z roko: "Ima jo že, ali tujo."

"Kako se to naj razume?" "Razumi, kakor hočeš, dragi prijatelj."

"Tako, tako. Torej ne bo vzdržal?"

"Gotovo ne. Na tujih oseh se ne pride daleč."

"Gospod, ti dobri moj! Ali so to časi!"

Z desne se dvigajo modrikaste gore. Spreddaj, zadaj in na levo se razprostira stepa. Zaspani kočijaš kaže z bičem na gore.

"Tam gre žaltavo." "Zakaj?"

"Dosedaj je bilo v tistem kraju vedno tiho. Nič se ni slišalo. Ali sedaj se je začelo. Vas je tam v gorah, tam med tistimi koničastimi pečinami in tisto, ki izgleda kakor kirgiska čepica. Neki dan je prišlo v vas ducat kozakov — klatežev — kosaški stotnik Anenkov se vlačil tu pri nas v gubernijski okrog in njegovi ljudje prizadevajo kmetom veliko gorja. Celi teden so se držali v tej vasi. Dogajale so se divje reči. Kmeti so bičali in z mladimi ženami in dekletki niso imeli veliko obzirov. Pa so se kmetje vzdignili in bandite pobili do poslednjega moža. Tri dni potem je vkrakala v vas cela armada."

"Predajte krivce!" "Da, tako so zahtevali — ali krivcev niso mogli najti, zakaj vsi so bili krivci, vsi so pobijali in ni bilo kmeta, ki bi ne bil zraven. In odgovorili so ljudje: "Nimamo krivcev!"

"Nimate jih?" "Ne, ker smo vsi krivci."

Dobro. Vsa vas je bila pognana na cesto. Pred nje so postavili strojnico.

"Torej nimate krivcev?" "Ne!"

"Pa se je začelo prasketanje... Samo nekaj jih je odneslo kožo, večina pa je obležala na cesti — mladi in stari. Drugi so odšli v gore in se zabarikadirali. Ako jim pride v roke kozak ali belogvardejec — je z njim končano... Tudi trgovcem ne prizanašajo. Pa tudi mnogo trgovcem se potika po teh cestah, od katerih se ni nič dobrega nadejati..."

Kočijaš obmolkne in se zatopi v misli. Tudi Dimitrij premišljuje o svojem položaju.

"In sedaj so se vzdignili kmetje iz Sisovke." Dimitrij se spomni na velikega črne ga kmeta iz Sisovke, ki je bil odposlan iz občine, da poišče novo naselbino.

"To je tista vas, v bližini katere je veleposelstvo Kardinskovo?"

"Resnično, tista vas je... Tudi k sosedom so poslali poslanca z zahtevo, da se pridružijo k vstaji."

Dimitrij sklene, da se pelje v Sisovko.

Kakšnih pet vrst pred vasjo je dohitel Dimitrija oddelek konjenice miličnikov.

"Stoj, kdo je ta človek?" Dimitrij je naglo pogledal na jezdeca. Zapazil je med njimi mladega popa, ki je istotako sedel na konju.

"Aha, kazenska ekspedicija!" "Kak človek si? Kam se pelješ?" "Človek sem, kakor vsak drugi in se peljem po svojih poslih."

"Kakšni so ti posli in kam?" "V Sisovko. In kdo sem, to lahko le enemu iz vas povem. Kdo je vaš načelnik?"

"Jaz."

Dimitrij vzame listino in pokaže možu izkaznico, ki jo je prej vzel detektivu.

Stražmojster je pregledal papir in ga vrnil s ponižno gesto.

Eden od naših torej. "Peljemo se tedaj v eni in isti zadevi."

Dimitrij se smeje. "Da, zadeva je ista."

Pozval je popa, naj vstopi v njegov voz. "Prisedite, velečastiti. Jahanje slabo pristojta duhovni osebi."

Pop prisede k Dimitriju in ga radovedno ogleduje.

"Vi prihajate gotovo od višje oblasti?" Dimitrij molče prikima.

"In vi, velečastiti, spremljate oddelek?" "Ne. Jaz sem iz Sisovke. Kanalje se puntajo. Aretirali so miličnike, zasedli pošto, preginali uradnike Zemstva in oropali parobrod. Štel sem si v svojo sveto dolžnost, da sem oblasti naznanil o puntu."

"Mogoče so to samo trenutna razgrajanja in nobena prava vstaja?" Dimitrij govori ravnodušno, mirno, ali v njem vre od nepotrpežljivosti zvedeti kaj boljše o vstaji v Sisovki.

"Kaj pa mislite, cenjeni gospod, to je prava vstaja! Okrožni načelnik je sprva tudi dvomil. Dejal je, to so samo razgrajanja pijanih kmetov. Ne, ne, to je prava pravicata vstaja. Proti vladi, proti cerkvi, proti bogu!"

(Dalje prihodnjič.)

Wm. B. PUTZ

Cicero's LEADING LARGEST OLDEST Florist

Cvetlice in venci za vse slučaje.

5134 W. 25TH ST., CICERO, ILL. Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143.

Royal Bakery

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA. ANTON F. ZAGAR, lastnik. 1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill. Tel. 5524. Gospodinj, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarnice.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON Office hours at 3724 W. 26th Street Tel. Crawford 2212. 1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily at Hlavaty's Drug Store 1858 WEST 22ND ST. 4:30—6:00 p. m. daily. Except Wed. and Sunday only by appointments. Residence Tel.: Crawford 8440

PARIZ

Paris, Paris, la reine du monde... Paris, c'est une blonde...

17 hod. 37 minut; še 11 minut in internacionalni brzovlak Wien-Paris bo zavezil na "Gare de l'Est" — Pariški vzhodni kolodvor, na katerega nas "bližnje orijentalce", kakor nam pravijo Francozi, ponavadi privkraj ko pridemo v ta moderni Babilon, zanese. Na ta kolodvor se prispe iz Švice ali Nemčije, ako se pa potuje preko Italije pa pridemo navadno na kolodvor družbe P. L. M. (Paris-Lyon-Mediterrane), takozvani Lijonski kolodvor, ki je izmed vseh pariških kolodvorov najlepši. Vlak drvi z pristno francosko naglico — povprečna hitrost znaša 90—100 km na uro, toda vse bolj in bolj se opaža, da se približujemo končni postaji, kajti lokomotiva ne sopiha več tako glasno, potniku se vse bolj dozdeva, da drvi vlak še samo radi svoje lastne kinetične energije.

Vse je pri oknih, vse je vznemirjeno, hodniki so tako natrpani, da se je nemogoče prebiti v sosednji oddelek, nehotne se spomniš na panj čebel predno vzhroji — vsak čaka; da tam na zahodu prvi zagleda konico Pariza — Eiflov stolp. Vsak ugiba, rad bi se pobahal z svojim poznavanjem evropske metropole pred svojim prijateljem, sopotnikom od večraj: "Regardez la bas...", glejte tam doli — ah, da, ono je Eiflov stolp... in tam na desni, ono je Montmatre. Ti dve imeni sumita v hodniku vagona v vseh jezikih, ter že njih izgovorjava potrjuje bližino moderne Babilona, "Tour d'Eifel... Montmatre... te dve besedi se selita od potnika do potnika, mnogo so čuli o tem... in sedaj bodo skoro tam — ali bo presenečenje, občudovanje, zadovoljstvo, — ali pa razočaranje... A oni, ki vse to poznajo mirno gledajo v ono smer neba, kjer se na lahko z dimom preprežen obzorjem dviga elegantna konica proti nebu, vsak izmed njih gotovo obuja spomine... vsak svoje, ta ugodne, oni manj...

"Chaque a son gout", vsak ima svoj okus, pravijo Francozi, najbrže imajo prav.

Vse bolj rahlo in lahko, vedno večji so časovni presledki med posameznimi brzovlajnami in telefonskimi drogovji; prog, preje dvostrana, dobiva prirastke, dokler se končno ne ulije v močeno polje samih tračnic, ki hitijo vse v eno smer... tja, proti zapadu. Blizina kolodvora se čuti, opaža; vlak stresajo neustavne skretnece preko katerih vozi, več vlakov v isto smer, večinoma jih brzovlak prehitava. Med vlaki je posebno eden zanimiv, ima eno nadstropje, nehotne nas spominja na "kokošnjake", motijo le ona brezštevilna vrata, ki so za francoske vagonne tako značilna. Ta vlak je vlak pariškega delavstva; vsak dan, vsako jutro, vsak večer — deset tisoč napolnjenih tujuca tako žalostne vagona, da romajo na delo, — in oni isti, bedni, izmučeni, s samim seboj nezadovoljni deset tisoči se vračajo zvečer — kam in po kaj — se nehotne vpraša tuječ; domov, domov, a drugo jutro zopet, zopet odgovarja ropot koles. Težka in mrzla je ta melodija velemesta. To so prebivalci onega drugega Pariza, katerega tuji ne poznajo, mednarodni vodilci omenjajo ta del le s par besedami, to je oni Pariz, ki se razprostira 60 km na vse strani Monmatra, Elizejskih poljan in ki je v dimu, ako se ga išče iz vrha Eiflova stola, oni isti Pariz, ki je delal in vodil revolucije. To so do 100.000 prebivalcev broječa mala mesta — pariška predmestja — kakor St. Denis, St. Monde, St. Germain in še polno drugih; umazana, revna, toda trda oporišča francoskih komunistov. Od tu je doma velika večina pariških prostitutk, ki se sprehajajo na "velikih bulvarjih", ker so pobegnile pred goloto in revščino delavskih okrajev in mest...

Se par kratkih predorov, par mostov preko kanalov Seine in Marne, ki se izliva pred mestom v Seino in vlak se ustavi na vzhodni postaji.

Med pariškimi nosači in onimi na Dunaju, Berlinu, New Yorku ni bistvene razlike, — pilijo svojega klijenta eni bolj kot drugi, mogoče jih pariški nekoliko posekajo v opiljenju gosta, ako spoznajo, da ne pozna jezika in običajev. Tarifa nimajo, ga tudi nečejo imeti, ako tujec ne plača, se začno dreti in kleti, češ, zbal se bo in bo plačal. Mnogokrat uspo s svojim manevrom, včasih tudi ne, vsekakor si pa Francoz kaj takega ne dovoli. Ima pa to drugo posledico, nosačev "naslednik", šofer taxija spozna kvaliteto svojega gosta, ter nato še on poskuša svojo srečo na njem. No, vsaka šola nekaj stane...

Lahko se pa tudi mirne duše napoti v mesto z najcenejšim sredstvom — per pedes — z lastnimi stopali. Ni se treba bati da zaides, kajti ogromen tok bulvarja Sebastopola, na katerem stojiš, te zgrabi seboj in te prepusti šele na "velikih bulvarjih". Sicer je pa takoj pred kolodvorom ličen paviljon policijske prefektуре, kjer se brezplačno dobe vsa pojasnila tudi v angleščini in italijanščini... celo v jeziku "bošev"—Nemcev (boš—mesar —povška za Nemca) lahko govoriš in ni se bati, da ti kdo napravi neprijetnosti. Sicer je bilo mnogo vriska in piska v časopisju radi tega, no pa je le zmagala praktična stran in danes lahko na policiji govoriš pred tolmačem v nemškem jeziku. Mogoče je to precejšen napredek ideje pacifizma ali pa samo "Blažev žegen". Zadnje čase se tudi po izložbenih oknih opaža: "Man spricht deutsch".

Toda ni povsod tako. Na deželi, posebno v severnih pokrajinah ni zdravo operirati z nemščino.

Meni se je pripetil v Boulogne sur Mer (Pas de Calais) sledeč značilen dogodek:

Vsak dan sem hodil v malo trgovino visavis mojega stanovanja; lastnica, preprosta ženica me nekega dne vpraša:

"Kaj neda vi pa niste Francoz?"

"Ne, gospa," ji odgovorim.

"Toda Anglež pa tudi niste ker imate dober naglas, ali kaj neda "boš" pa tudi niste?"

Pojasnil sem ji, da sem Jugoslovjan, toda kakor velika večina Francozov, tudi ona ni imela pojma o Jugoslaviji, zatajim naposled svoje jugoslovjanstvo in ji radi enostavnosti rečem, da sem Srb.

"Vous, vous etez Serbe", — Vi, vi ste Srb, me vpraša ponovno s očitim spoštovanjem in veseljem, "ah, uboga Srbija, koliko je pretrpela v svetovni vojni, veste vesela sem, da niste Nemec, kajti vi ste simpatični fant."

No, v Parizu je to sovraštvo že precej ponehalo, mogoče radi Kelloggovega pakta, mogoče radi svoječasnega Stresemannovega obiska, najbrž pa radi tečaja nemške marke in velikega števila nemških turistov... kajti, "z zlatom otvorjeni osel prepleza še tako visok zid", je nekoč rekel veliki Aleksander.

Kdor pa hoče, da hodi peš in mu taxi ne prija, lahko pride iz Vzhodnega kolodvora tudi na drug način v sredino mesta ali pa tudi na vse druge konce velike Metropole. Takoj v postaji sami se opazi hodnik z napisom "Metro" oziroma daljši izraz "Metropolitain". Tudi ako se stopi pred kolodvor, opozorijo nase rudeče osvetljene črke v kineskem slogu postavljene napisne plošče pri stopnišču v podzemlje Pariza, ki je ogromno. Ako ga pa ne opozorijo napisi "Metro" ali pa "Nord-Sud" pa gotovo ono vrvenje in valovanje vstopajočih in izstopajočih ne ostane neopazeno. Neki gospod iz New Yorka mi je pravil, da je pariški "Metro", kakor se v Parizu imenuje podzemeljska železnica, mnogo lepši od onega v New Yorku. Posebno so se mu dopadli peroni podzemskih postaj, ki imajo stene obložene s svetlozelenimi kvadri. Toda ako se hoče videti promet, tedaj je treba iti okoli šestih zvečer ali pa okoli osmih jutraj, ko se natlači v en vagon okoli 120 oseb, ko so hodniki tako natrpani, da množica sama sebe prevlači iz enega podzemnega hodnika v drugega, ko se ljudje pehajo in tolčejo za mesta v vozovih. Takrat je šele mogoče dobiti pravo sliko o pomenu tega prometnega sredstva za Pariz. Takrat se čuti biti srce Pariza in čuti se njegova velikost, njegov temperament...

Prvo progno nekaj kilometrov so zgradili leta 1900, toda, do tik pred svetovno vojno se Parižani niso nič kaj radi posluževali "metroja". Šele vojna je pokazala ogromno vrednost te narpave. Ko so nemške granate padale v Pariz, so Parižani kaj radi bivali pod zemljo in takrat so prišli do zaključka, da je "metro" kaj varno in hitro prometno sredstvo. Gradili sta ga dve družbi, "Metropolitain" — kratko "Metro", in pa družba "Nord-Sud". Ker je podjetje v Evropi, je popolnoma jasno, da je udeležjen pri stvari, ki dobro uspeva, tudi Rothschild, ki je celo glaven steber vsa podjetja. Danes sta obe družbi združeni, le upravno ločeni, lahko se pa prestopa z listki ene družbe v vlake druge.

Vseh podzemnih prog ima Pariz danes 130 km, od teh tri četrtine "Metro" a eno četrtino "Nord-Sud". Reko Seino prestomi trikrat, a štirikrat gre izpod reke. To se vrši v ogromnih jeklenih rovih izkopanih pod dnem reke. Človek si nemore predstavljati, s kako težavo in nevarnostjo je bilo vse to zgrajeno. In vendar za 60 centimov se lahko vozi v drugem, a za 1 frank v prvem razredu. In to kakor dolgo se hoče, lahko se prestopi kolikokrat te je volja, le na "beli dan" se ne sme — sicer se mora kupiti nov vozni listek. Toda pride se tudi na dan, kajti na zunanjih bulvarjih vozi "Metro" nad cesto. Sprevidniška ni, le v prvem razredu se nahaja, pazi pa le nato, da potniki drugega razreda ne vstopajo v prvi. Pri vstopu na peron prešipne vratar listek in od takrat naprej ni nobenega uslužbenca več. Vrata vagonov se avtomatično zapirajo. Svoj čas, ko so upeljali to novost, so se mnogi nastavljali na ta vrata in med nje, tako, da so jih vrata oplazila, nato so pa tožili družbo za odškodnino... Nekaterim se je to posrečilo in dobili so celo par tisoč frankov odškodnine. Družba pa je na to prišla in danes je napisano, naj se vsakdo čuva na lastno odgovornost, oviranje zapiranja vrat se pa kaznuje...

V prvem trenutku bi človek mislil, da je orientacija nemogoča, toda po par vožnjah se že znajde in uvidi, da je zelo enostavna. Na hodnikih in pred postajo je vse polno načrtov prog in pariškega mesta, s postajami na katerih se lahko prestopa, v vsakem vagonu pa je enostaven načrt proge dotičnega vlaka. Treba je torej le vedeti začetno in končno postajo, proge se pa najde na velikem načrtu vseh prog in mesta, ki so kakor sem omenil obešeni pred in na postaji. Ako se zgreši se prestopi na prihodnji in vrne se pravilno. V trenutku, ko prispe vlak na postajo se avtomatično vsi dohodijo zapro, to pa radi tega, da ne bi eventualno v tem trenutku došli potniki navalili na vstopajoče in izstopajoče, kar bi lahko povzročilo nesreče. Zanimiva je tudi globina prog, na katerih križiščih leže po tri proge, druga nad drugo, to se pravi, da je spodnje ca 30 m globoko; dohod do teh prog je omogočen s številnimi dvigali in premikaječimi se stopniščami.

(Konec prihodnjic.)

"ENAKOPRAVNOST" ALI "VSE MIRNO NA ZAPADNI FRONTI"

Piše JOSEPH A. SISKOVICH

"Mi se ne bomo spuščali v legalna in moralna strani situacije, ki je nastala pri S. N. Domu s to izredno delniško sejo. "Enakopravnost" je od svojega početka pa do danes lojalno in pozitivno delala za uspeh tega največjega narodnega zavoda med ameriški Slovenci in tudi danes nima druge želje kot da bi se zopet potrebnih spor poravnal tako, da bi dana podlaga za složno delo v bodočnosti. LAHKO BI BILO KRITIZIRATI TO ALI ONO, LAHKO BI BILO NATOLCEVATI PROTI ENI ALI DRUGI SKUPINI, TODA TO NE SPADA V NAŠ PROGRAM."

"Ne stojimo pred teorijo, TEMVEČ PRED FAKTI. Od naše skupne razsodnosti, od našega poštenega in objektivnega prizadevanja odvisi, kako bomo (šuj) rešili krizo, ne da bi trpel ugled in bodoči napredek našega Doma. AKO BOMO V RAZPRAVAH IN RAZMOTRIVANJH PRIHODNJO SREDO IMELI TO MI SEL PRED OČMI, NAM NE BO TEŽKO PRITI PREKO DOZDEVNO RESNIH ZAVIR DO SPORAZUMA, KI BO SLUŽIL KOT ZDRAV TEMELJ ZA DELO BODOČNOSTI." Podčrtanje moje.

Sic uredniški članek v "Enakopravnosti" štiri dni pred konferenco S. N. Doma. Ker je urednik dobro vedel, da obstajajo skupine, je to dejstvo tudi navedel, ni pa navedel, da ena je proti nepotrebnemu trošenju \$1220 za tajnika poslovodjo, medtem ko druga je za tako trošenje. To je temeljni princip, podlaga protestov in zahteve za izredno konferenco. Da, stali smo pred tem faktom in skupna razsodnost ter pošteno in objektivno prizadevanje velikih in majhnih društev in nemalo delničarjev je rešila tistih \$1220, ki bi jih prvotni sklep direktorija vrgel proč. Živa duša na konferenci ni stavila predlog, da se potrdi prvotni sklep direktorija — kar je glavni vzrok konference — torej se lahko sklepa, da so ga ostali z nami vred obsojali!

Ko človek primerja uredniške članke glede "boja" radi vodstva pri S. N. Domu bodisi enega ali drugega lokalnega dnevnika se nehotne vpraša: odkod to dosledno ujemanje v pisanju njegovih uredniških člankih? Članki so prikrojeni tako, da so dosledno zabrisali vsako sled o podanih vzrokih in zahtevah za izredno konferenco. O tem molčita oba lista prav kakor na povelje, kupno pa hočeta prikazati rdečega Siskovicha kot enfant terrible. To ni spuščanje v moralno stran ali odgovornost, kaj g. urednik "E."?! Tu se ni šlo za nobeno vodstvo, šlo se je za vprašanje ekonomije — za \$1220! Vsako drugo tolmačenje je mešanje, mogoče razumljivo, ker urednik "E." tudi dela pod nezaupnico. Jaz smatram, da dolžnost vsakega lista je priobčiti vse novice tikajče se S. N. Doma, dati nepristranska poročila, ter da citiram neznanega pisatelja, "Tvoje mnenje ni nič več vredno kot Tvoje informacije." Torej, dajte ljudem VSE informacije in pustite jim naj si sami ustvarijo svoje zaključke! Če pa urednik "E." kljub temu vstraja, da naj bo list enostranski — enostrusko glasbilo — prosto mu. Povem pa, da kadar je poročilo ali novica resnično beležna v listu, da le

tedaj se pripomore demokraciji, in kadar se resnico potvarja, tedaj ni več demokracije. Toliko je vsekakor potrebno omeniti glede poročevanja od strani "E." tekem izredne konference.

Z menoj je križ ta, da ne znam kot drugi pokazati v "pravih momentih" tiste profesionalne sentimentalne narodne jokavosti kot je znajo nekateri "narodni možaki". Ti, če ne gre drugače, imajo za vsak slučaj s seboj dober kos hrena in ribeznik, pa gre. Ko bi jaz tako znal, tedaj bi tudi jaz rabil puhle fraze, da čititim premili, ljubljani narod, ali ga v stiskah celo klical na pomoč, da bi me opral, kadar se gre za nezaupnico radi slabega gospodarstva pri Domu. Ker sem proti narodnim demagogom, raje stremim, da se udeležim pri, ne v, upravi S. N. Doma, ter to vedno delam potom jezika, časopisja in razuma z drugimi, ki imajo istotako pravico. Moja velika sreča je, da sem neodvisen in neustrašen pristaš resnice in poštenosti, torej se mi ni treba bati malenkostnih napadov in napačnega poročevanja od strani brezpričinskih nasprotnikov, ki ne priznavajo, da je v tem zapopaden kak princip.

Tistim, katerim je za stvar, naj pogledajo "E." z dne 4. junija 1930, in sicer v uredniški članek, kjer med drugim dobimo sledeče:

"To se nam je zdelo potrebno omeniti kot uvod k nadaljnjemu razmotrivanju NA BOJ, ki se je pojavil zadnji čas GLEDE VODSTVA PRI S. N. DOMU. MI NISMO ZAINTERESIRANI V POSAMEZNE OSEBE."

Holt! Urednik naj enkrat za vselej prizna, da je v direktoriju oseba, ki je po privatnih hišah delovala in dobila dvanajst direktorjev za POSAMEZNO OSEBO, da se gre za tistih \$1220, ki bi jih preveč plačali za službo tajnika-poslovodje, ki danes dela za \$600, ure za delo in plačo sorazmerno, potem pa naj dalje piše, da "nam je pač na tem, da S. N. Dom v Clevelandu ostane to, kar je bil — HRAM NAPREDNE SLOVENSKE MISLI IN KULTURE, KJER NAJ IMA SLEHERNI NAŠ ČLOVEK, BODISI DELAVEC, TRGOVEC ALI OBRTNIK PRILIKO, DA ŠIRI OBZORJE IN KREPI SVOJ ZNAČAJ KOT ČLAN SVOJEGA NARODA KOT ČLOVEK, KI IMA KOT ČLAN DRUŽBE GOTOVE SOCIALNE DOLŽNOSTI NAPRAM SEBI IN SVOJEMU BLIŽNJEMU." Podčrtanje moje.

Ljudstvo je sito takega blufanja in peska v oči! Jaz le upam, da besedilo v uredniškem članku bo res enkrat prišlo do veljave, da bo vsaj urednik povedal v listu, da se je tajnika-poslovodjo volilo zunaj po privatnih hišah pred prvo direktorsko sejo po letni konferenci S. N. Doma. Ko bo to apisal, ga bom smatral za iskrenega, ter da piše tako kot ve in misli.

Prezreti ne smemo senzacionalno št. "E." z dne 29. maja. Z velikimi črkami in na prvi strani stoji čez celo stran: "KAM PLOVEMO — BRATJE IN SESTRE!" Podnaslovi pa: "ANARHIJA V S. N. DOMU".

"Kdo so postavni direktorji — ali oni, izvoljeni v januarju? Večina društev je bojkotirala glasovanje."

Ali ste opazili tisti klicaj? Ali ste opazili besedo ANARHIJA? Ali ste opazili besedo BOJKOT? Štiri dni pred konferenco se niso pri "E." prav nič spuščali v moralno stran situacije! Drugi dan po zaključku konference, dva dni po nezaupnici, pa senzacionalni in begajoči "KAM PLOVEMO". Jaz sam bi rad vedel, kam urednik plove, ravnotako vsak pošten čitatelj "Enakopravnosti"! Če ste za mir in spravo, čemu pa lite jezo in strasti v ljudeh? Ker ste zapisali "anarhija" bi vendar lahko povedali tudi to, kdo jo je povzročil kot vaša stran, in to umetno. Ali niste nagovarjali, ni treba glasovati, bojkotirate glasovanje, kar vam nihče ne brani. Kdo je delal nemir in kdo je proti koncu metal nekeke pokajoče bombe, da je človek mislil, da ni vse prav na vaši strani! To b' povedali, da bi ne begali ljudi z vašimi poročili, kot je bržkone bil vaš namen, mogoče radi miru in spravi in delovanja za S. N. Dom? Taki umetni anarhiji se pa vendar narod ne da ujeti. Spozna! je, da ste z njo hoteli prik'iti dejstvo, ki žge kot goreče žveplo: Direktorij je dobil nezaupnico zato, ker je hotel potrošiti za tajnika-poslovodjo, ki je bil izvoljen v hišah direktorjev, celih \$1220 več kot je bilo potrebno, da se je šlo ne radi "boja" za "vodstvo pri S. N. Domu", pač pa za p'šeno volitev, da se popravi napako in zadosti zakonom glede volitev direktorija.

Urednik "E.", ki kaj rad igra kako vlogo je tudi na zadnji večer konference poskusil svoj igralski talen in svečano povedal tole, ako je sam sebe dobro citiral:

"To je najžalostnejši dan v zgodovini S. N. D. Doselej smo šli navzgor, sedaj pa gremo navzdol. Ko je Siskovich izjavil pred to zbornico, da je glasovanje po delnicah najbolj demokracično, je zadal smrtni udarec ljudski moral. Če se demokracija veri po dolarjih, tedaj proglašam John D. Rockefellerja največjega zagovornika demokracije v Ameriki. Poglejte, niti eno samo kulturno društvo se ni udeležilo glasovanja. To je sad tega žalostnega zborovanja."

Ko sem prosil za besedo mi je njegova skupina z babilonskim vpitjem zabranila odgovor na njegovo demagogijo. Predno pokažem kako slabo premišluje in razumeva pravila, naj povem takoj, da sad neglasovanja je umeten bojkot, ki zahteva, da bi nekaj ljudi in društev, to najmanjša, res vodila vse druge pri domu. Sešaj pa si oglejmo njegov nesrečni teaterski govor. Kaj o bimo v njemu? Nevarno stvar, nekaj kar bi znalo uničiti dom, ako bi sledili dosledno njegovim besedam. Primer: Dvesto tujcev in Judov kupi vsak po eno delnico, na letni seji so vsi navzoči in volimo po glavah. Nobenega dvoma ni, da nas preglasujejo, kajti na letno sejo je prišlo in glasovalo 160 ljudi, dokazi na razpolago. To se ponovi dve leti. Večina direktorjev na njih strani. Potem naj pa delajo kot direktorij sam hoče, bi dejal brat Cerne, in kje smo g. urednik Grill?! Jaz nisem nikoli meril demokracijo po dolarjih, ali vsi naš b' bančni zavodi jo merijo, merijo jo pri korporaciji "E.", ker drugače bi se nekaterim tako ne mudilo, da pokupijo glavni del delnic, šli bi z eno na sejo in imeli en glas. Kakor to stvar obrnete je križ z njo. Potem pa naj odvetnik Grill ve še to, hočeš, nočeš, glasovati smo morali po delnicah, ker zakon tako veleva. Zakon pravi, da v vseh spornih točkah se mora glasovati po delnicah. Sam je konstatiral da so bile skupine, da so imeli sporne točke, torej, kot dober odvetnik bi moral pač vedeti, da njegovi principi in nasprotniki ne bodo baš tako neumni, da bi glasovali po glavah, potem pa da bi zakon ovrgel tisto glasovanje. Tu je vaša logika, tu je vaš impozanten kip legalnosti in demagogstva, ko to trmačite tako, kot ni v skladu s korporacijskimi zakoni države Ohio, kot ni v skladu s pravili, ki predvidevajo, da društva naj bodo glavni lastnik S. N. Doma!

Da, res stojimo pred vprašanjem, kam plove s to taktiko urednik "E.", ki je obljubil, da se ne bo spuščal v moralno stran situacije! Dalje sledi v obilgati tekoči številki "Prosvete".

REPORTS AND COMMENTS

Young Americans Waukegan Beacon of Detroit Light

A few years ago there were no such lodges in the S. N. P. J. termed as English speaking. When the eighth regular convention inaugurated the English movement, the Youth of Detroit were quick to grasp this opportunity. They laid the firm and staunch cornerstones of the Young American lodge. Today we occupy fourth place, having only three lodges larger than ours and two of these having only a few members more. Our aims and ideals stand for Progress. Not only for the sick, hard up and stricken, but for all the Slovenes among our ranks. Sports and various kinds of entertainments receive the fullest cooperation from our lodge.

This year's greatest event will be our 5th annual picnic held July 13th, at the Nine Mile Rd., between Ryan and Dequindre Roads. We sincerely hope to have all the SNPJ. lodges, especially the Wolverines and both Socialist clubs No. 114 and 115 with us on that date in full numbers. The lodge is affiliated with the Slovene National Home organization since our existence, supporting it to the utmost extend and striving in earnest to better conditions for all.

Many of our members have joined Socialist branches 114 and 115 J. S. F., therefore we class ourselves among your movement. The Young American lodge patronizes and cooperates with all Slovene organization of Detroit. Remember, your cooperation spells SUCCESS for the Young Americans and vice versa. Herman Rugel, Pres. of Young Americans.

Surely man achieves his highest destiny when he thinks and strives most as to how to make the world the best place for others to live in.

The picnic of S. N. P. J. lodges held June 15th was a success in spite of the rain. Many thanks to the Jolly Allis group from Milwaukee for coming out in such a great number. John Mahnich, our pioneer was seen all over the grounds working with the committee. John has been an active member for the past 25 years and is always ready to help. Among the crowd were Charles Pogorelec and Anton Garden of Chicago. Sister Jennie Lasnyak was the lucky winner of the \$10 gold piece.

The Little Fort lodge was well represented at their last meeting. Our chairman proposed many good suggestions of interest to the lodge. If everyone will do what he promised, our fifth anniversary will be the biggest affair ever held in Waukegan. More cooperation is urged from every member to make this event a success.

Miss Mary Dobrovic of Waukegan and Anton Andres of Chicago were married Saturday June 21st. The ceremony, the first of its kind, took place in the Slovene National Home. Chicago came out 90%. After the wedding the bride and groom left for a two week honeymoon trip to Colorado. When they return they will reside in Chicago. Congratulations to the happy couple.

Do you want to win a \$50 check? Then come to the S. N. Home picnic July 4th held at Harrison farm. Signs along the Greenbay Rd. will direct you to the picnic grounds. Plenty of amusements and games is assured. See you there. Vincent Pink. Government ownership of railroad, not railroad ownership of government.—Eugene V. Debs.

OGLAŠEVALCE V PROLETARCU

vam priporočamo v naklonjenost. Ako vam lahko postrežejo enako dobro kakor drugje, zaslužijo, da jih patronizirate! Povejte jim, da vas veseli, ker oglašajo v Proletarcu

Poučne in znanstvene knjige. Romani, povesti, črtice in opisi.

KNJIGARNA "PROLETARCA" 3639 West 26th Street, Chicago, Ill.

Pesmi, poezije, igre. Angleške knjige socialne in znanstvene vsebine.

M. D.), zdravljenje brez zdravil, brošura 1.00 End of the World (Dr. M. Wilhelm Bölsche), vez. .60 God and My Neighbor (Robert Blatchford), vez. 1.25 Goose-Step (Upton Sinclair), študija ameriškega visokošolskega, nad katerim imajo kontrolno privatni interesi, vez. 2.00 Goslings (Upton Sinclair), vez. 2.00 Hundred Per Cent (Upton Sinclair), Povest patrijota 1.20 Jungle (Upton Sinclair), povest iz škafskih klavnic 2.00 Jimmie Higgins (Upton Sinclair), povest socialističnega agitatorja med vojno 2.00 Karl Marx, biographical memoirs (Wilhelm Liebknecht) vezana 1.60 King Coal (Upton Sinclair), povest iz štrajka kolodarskih premogarjev l. 1913-14. Vez. 1.50 Law of Biogenesis (J. Howard Moore), vezana 1.60 Life and Death (Dr. E. Teichmann), vezana 1.60 Money Changers (Upton Sinclair), novela, vezana 2.00 Physician in the House (J. H. Greer M. D.), Domači zdravnik, vezana 2.00 Republic of Plato vez. 2.00 Right to be Lazy (Paul Lafargue), vezana 1.60 Roberts Rules of Order, vez. 1.50 Savage Survivals (J. Howard Moore), vezana 1.25 Science and Revolution (Ernest Unterman), vez. 1.60 Sex Science (Jos. H. Greer M. D.), znanstvena razprava o spolnih problemih, vez. 1.00 Social Revolution (Karl Kautsky), vezana 1.60 Spies in Steel (F. L. Palmer), ekspozice spijonažnega sistema na železnem okrožju Minnesote, broš. 1.50 Struggle Between Science and Superstition (A. M. Lewis), vezana 1.60 They Call Me Carpenter (Upton Sinclair), povest iz Los Angelesa, brošura 1.00 The Cry for Justice (Upton Sinclair), vezana 2.00 The Profits of Religion (Upton Sinclair), Razprava o izražanju ver za privatne interese, vezana 1.50 The Social Revolution (Karl Kautsky), vezana 1.60 Universal Kinship (J. Howard Moore) izredno zanimiv spis dokazov evolucije, vez. 1.25 Vital Problems in Social Evolution (A. M. Lewis), vez. 1.60 Verney's Justice (Ivan Cankar): Hlapec Jernej in njegova pravica. Prevel Louis Adamic, vezana v platno 1.50 Walls and Bars (Eugene V. Debs. — Njegova poslednja knjiga, vezana 1.50 Narodni priročnik poštne ali ekpresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke. Vse knjige pošiljamo proštne prosto. Klubom in čitalnicam pri večjih naročilih popust. PROLETARCA, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Album slovenskih književnikov, (uredil dr. J. Šiebing), vsebuje opise in slike slov. književnikov od Trubarja dalje. Fina vezba \$5.00 Ana Karenina, (L. N. Tolstoj), roman v dveh delih, fina vezba 5.00 Bacili in bacilke, (Damir Feigel), humoreske, broš. .45 Bedakova ispoved, (Strindberg), broš. \$1, vez. 1.50 Beg iz teme, (Ruaki pisatelj), broš. 75c vezana 1.25 Boy, (L. Coloma) roman, vezan .40 Božična pesem v prozi, (Charles Dickens), broš. .40 Besi, (F. B. Dostojevski), roman v dveh delih, 758 strani vez. 2.50 Bele noči—Mali junak, (F. M. Dostojevski), povesti, broš. .50 Bilke, (Marija Kmet), povesti in črtice, broš. .45 Brez zarje, (Milan Pugalj), broš. .65 Cerkvene miši (L. Calco), povest iz sedajšnjosti, broš. .75 Cankarjev zbornik spomin Ivana Cankarja, vez. 1.10 Četrtek, (G. K. Chersteron), fantastičen roman, vez. .50 Človek mrtvaških lobanj, kronika razgraničnega duša, roman (Bratko Kreft), broš. \$1.35, vez. \$1.85 Cvetke, (Majar H.), šopek pravljic za stare in mlade, broš. .20 Črni panter, (Milan Pugalj), povesti in črtice broš. .65 Daj nam danes naš vsakdanji kruh (A. Cerkvenik), povest, broš. .50 Decameron, (Giovanni Boccaccio), I. del broš. \$1.50, vez. 2.00 II. del broš. \$1.50, vez. 2.00 III. del broš. \$1.50, vez. 2.00 Deteljača, ali življenje treh kranjskih bratov, francoskih vojakov, (Janez Cigler), broš. .45 Dekle Eliza, (Ed. de Concourt), roman, vez. .65 Domače živali, (Damir Feigel) vez. .45 Deveti januar, (M. Gorki), črtica iz ruske revolucije, broš. .25 Don Corea, (G. Keller), roman, broš. .50 Dve slike, (Ka. Meško) broš. Drobšč, (Fr. Milčinski), vez. .65 Dvonožec, (Karl Ewald), naravoslovne pravljice s slikami, vez. .90 Elizabeta, hči sibirskega jetnika, broš. .25 Filozofska zgodba, (Alojz Jirasek), vez. .50 Franca in drugo, (E. Kristan), broš. .35 Glad, (Knut Hamsun) roman, broš. .85 Gadje gnezdo, (Vl. Levstik), broš. 75c, vez. 1.00 Gladjatorji, (G. J. Melville Whyte), zgodovinski roman v dveh delih, broš. .75 Golem, (G. Meyring), roman broš. 50c, vez. .75 Gospod Fridolin Žolna in njegova družina, (Fr. Milčinski), vez. .35 Grešnik Lenart, (Ivan Cankar), življenjski otroka, broš. .75 Hadži Murat (L. N. Tolstoj), roman, broš. .50 Heptameron, (Marg. Valoiska), povesti, broš. .40 Hči papeža, (H. Sheff), zgodovinski roman, broš. .75 Humoreske, groteske in satire, (Vl. Azov in Teffi), broš. .60 Idijet, (F. M. Dostojevski), I, II, III, in IV. sv. broš. @ 80c, vez. @ 1.10 Vsi štirje broširani \$3.00, vez. \$4.00 Igralec, (F. M. Dostojevski), iz spominov mladeniča, roman, broš. .75 Izgubljeni svet, (Conan Doyle), roman, broš. .85 Iz modernega sveta, (F. S. Finžgar), roman, vez. 1.50 Iz naših krajev, (Zofka Kveder), povesti, vez. .85 Igračke, (Fr. Milčinski), črtice, vez. .75 Jeromkin krog, (A. Kočevnik), povest za mladino s slikami, broš. .45 Jug, (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, broš. 75c, vez. 1.00 Jubilejni zbornik Onta Zupančiča, vez. 1.50 Junak našega časa, (M. J. Lermonov), povest broš. .75 Jari junaki, (Rado Murnik), humoreske, vez. .80 Jurica Agičeva, (Ka. Sandor-Gjalski), broš. 50c, vez. .75 Kmečki punt, (A. Senoa), zgodovinska povest iz upora slov. kmetov vez. 1.00 Kraljica mučenica, (Coloma Poljanec) zgodovinski roman, broš. .75 Kuhinja pri kraljici gosji nožici, (Anatole France), broš. 75c, vez. 1.00 Konfesije literata, (J. S. Machar), zbirka spisov, vez. .65 Kazaki, (L. N. Tolstoj), kavkaška povest broš. .75 Kraljevi vitez, (Michael Zevaco), zgodovinski roman v dveh delih, broš. 1.50 Knez Sereberjani, (A. K. Tolstoj), roman iz časov Ivana Groznega, broš. 1.50 Kreutzerjeva sonata, (L. N. Tolstoj), roman broš. .50 Ljudske povesti, (Franc Jakšič), broš. .75

Ljudske pripovedke, (L. N. Tolstoj), broš. .75 La Boheme, (Henry Murger), roman, broš. 1.00 Leteče sence, (S. H. Vajanski), roman, broš. .60 Lovski spomin, (Vladimir Kapus), broš. .75 Milan in Milena, (Ivan Cankar), ljubzenska pravljica, broš. .80 Marjetica, (Anton Koder), idila, broš. .65 Moderna knjižnica, I. sv. vsebuje črtice in novele (Milan Pugalj), broš. .15 Moje življenje, (Ivan Cankar), vez. .85 Momenti, iz spisov A. P. Čehova, (Ivan Prijatelj), broš. 85c, vez. 1.25 Moraki vrag, (Jack London), broš. .80 Moj z bratgotino in druge novele, (Jack London), broš. .40 Muhoborci, (Fr. Milčinski), črtice, vez. .75 Mlada ljubezca, (Alojz Kraigher), roman, vez. .75 Milonar brez denarja, (C. P. Oppenheim) vez. .50 Medvladje, (Jože Pahor), socialni roman, broš. .75 Mali klatež Tom Sawyer, (Mark Twain), broš. .50 Na Bledu, (Rado Murnik), povest vez. .75 Na krvavih poljanah, (Ivan Matičič), trpljenje in strahote z bojnih pohodov bivšega slovenskega planinskega polka, vez. 1.50 Naša vas, (Anton Novačan), broš. 75c, vez. 1.25 Na krivih potih, (Zaljški), broš. .40 Ogenj, (H. Barbuse), dnevnik desetletja, vez. 1.00 Obiski pri slovenskih pisateljih in umetnikih, (Izidor Cankar, vez. 1.25 Obojenci, (Vl. Levstik), povesti broš. .75 Običinsko dete, (Branislav Nušič), roman dojenčka, broš. .50 Ob 50-letnici dr. Janeza Ev. Krika, broš. .25 Oglenica, (Fr. Zakrajšek), povest, broš. .40 Papežinja Fausta, (M. Zevaco), roman broš. \$1.50, vez. 2.00 Patria, (H. Federer), povest iz irske junaka dobe, broš. .40 Pertinčarjevo pomlajenje (E. Kristan), sanjska povest, broš. 75c, vez. 1.25 Plat zvonca, (Leonid Andrejev), novele, vez. .45 Povest o sedmih obojenih, (Leonid Andrejev), posvečena L. N. Tolstoj, vez. .50 Povesti, (Fran Erjavce), vez. .50 Po strani klobuk, (Damir Feigel), humoreske, broš. .75 Pol litra vipavca, (Damir Feigel), vez. .50 Pingvinski otok, (Anatole France), vez. 1.00 Prelepa Vasiljica in druge ruske pravljice, (Cvetko Golar), broš. .40 Povesti, (Maksim Gorki), broš. Pustolovščina dobrega vojaka Švajka v svetovni vojni, (J. Hadek), I in II. del vez. 2.75 Pasti in sanki, (L. Š. Orel), kriminalen roman, broš. .40 Pivkova dama, (A. S. Puškin), povest, broš. .40 Potop, (H. Sienkiewicz), roman, vez. I. del \$3.25, II. del \$3.00, oba dela skupaj, 1093 strani 6.00 Povestice, (Rabindranath Tagore), broš. .40 Pelom, (Emile Zola), roman iz francoske nemške vojne 1870-71, 549 strani, broš. \$1.50, vez. 2.00 Podoba iz sanj, (Ivan Cankar), vez. .75 Poizalec, (K. S.), broš. .25 Povesti, (Lovro Kuhar), broš. .50 Predor, (B. Kellermann), socialni roman, broš. .75 Roman treh src, (Jack London), vez. 1.30 Razne povesti, broš. .50 Rim, (J. S. Machar), broš. \$1.00, vez. 1.50 Rodbinska sreča, (L. N. Tolstoj), roman, broš. .75 Samosilnik, (Anton Novačan), deset povesti, broš. .85 Sanin, (H. Arčibašev), vez. 1.50 Selo Stepančičovo in njegovi prebivalci, (F. M. Dostojevski), humorističen roman broš. 1.25 Spomini Kritičevega Pepčka, (Joseph Suchy), lično vez. .80 Srce, (Ivan Albrecht) novele, vez. .50 Silka Doriana Graya (Oscar Wilde), roman, broš. .90 Svetobor, (P. Bohinjec), povest iz konca 11. stoletja, broš. .50 S poti, (Izidor Cankar), potpisne črtice, broš. .75 Sosedje in druge novele (A. P. Čehov), broš. .50 Sisto e Sesto, (Federer-Poljanec), povest iz Abruce, broš. .85 Srce, (Amicis-Miklavčičeva), k vzgoji mladine, vez. 1.50 Spomini na Prežerna, (Ernestina Jelovšek), broš. .75 Srečolovec (H. Majar), povest, broš. .35 Samosilnik, (Anton Novačan), 10 povesti, broš. .75 Starodindjske pripovedke, (Jos. Suchy), s slikami, broš. .35 Spoved, (L. N. Tolstoj), broš. .40

VI. zvezek: Sama kakor Pelikan, Boletdar. Naš vsakdanji kruh in Tri črne žene, vezana 1.50 (Vse tri knjige skupaj \$3.50.) Levstik Fran: Zbrani spisi za mladino, vez. 1.25 Maselj Fran-Podlimbarski: Zbrani spisi, fina vezba. I. zvezek: Slike in črtice, Gorski potoki in Tovarš Damjan broš. \$1.50 vez. 2.00 II. zvezek: Potresna povest, Moravske slike, Vojvoda Pero in Perica ter črtice, broš. \$1.50, vez. 2.00 Oba skupaj, broš. \$2.75, vez. 3.75 Pregelj Ivan, zbrani spisi: I. zvezek: Štefan Golja in njegovi Tolminske novele, broš. \$1.35, fina vezba .1.75 II. zvezek: Bogovec Jernej, Balade v prozi, broš. \$1.35, fina vezba 1.75 IV. zvezek: Zgodbe zdravnika Muznika, Tolminske matere sveta noč vez. 1.75 Tavdar Ivan: Zbrani spisi. III. zvezek: Otok in struga, Tiberius Pannocius, Kuzovci, Vita vitae mesec, Janex Solnce, broš. \$2.10, vezana 2.50 IV. zvezek: Grajski pisar, 4000, V Zali, Izgubljeni Bog in Pomlad, vez. 2.50 V. zvezek: Izza kongresa 2.50 VI. zvezek: Cvetje v jeseni in Visoka kronika 2.50 Trdina Janez: Zbrani spisi, fina vezba, vsebina: I. sv.: Bahovi huzarji in Iliri ter verne bajke stare in nove 2.00 II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00 III. sv.: Bajke in povesti 2.00 IV. sv.: Bajke in povesti 2.00 V. sv.: Ispehke v Belo Krajino 2.00 Jurčič Josip: Zbrani spisi (nova izdaja, fina vezba): I. zvezek: Pesmi, Narodne pravljice in pripovedke, Spomini na deda, Prazna vera, Uboštvo in bogostvo, Jesenska noč med slov. polharji, Juri Kozjak in Domes 1.50 II. zvezek: Spomini starega Slovenca, Tihotapec, Juri Kobila, Dva prijatelja, Vrbani Šmukova ženitev in Grad Rojlnje 1.50 III. zvezek: Kloštarski žolnir in Deseti brat 1.50 IV. zvezek: Golida, Hči mestnega sodnika, Nemški valpet, Dva Brata, Božidar Tirtelj, Kozlovska sodba v Višnji gori Črta iz življenja političnega agitatorja, Sin kmečkega cesarja in Sosedov sin 2.00 V. zvezek: Lipe, Pipa tobaka, Moč in pravica, Zupanovanje v Globokem dolu, v rojni krajini, Teletja pečenka, Ivan Erazem Tattenbach, Bela ruta, Bel denar Na Kolpackem ustju in Doktor Zober, 2.50 Kernik Janko. Zbrani spisi, broširani I. zvezek: Agitator 1.75 II. zvezek: Lutski ljudje, Testament 1.85 III. zvezek: Rošlin Vrjanok, Jara gospoda in Očetov greh 1.25 IV. zvezek: Gospod Janez, Kmetake slike, Humorske, Povesti za ljudstvo 1.25 V. zvezek: Pesmi, Berite nove izvedbe Kritike, Komentar 1.50 VI. zvezek: Njegovo delo in doba, I. sešitek: Leto mladosti in učenja, II. in III. sešitek: Novelist in Politik 2.50

Pesmica iz prirode, (Vl. Kapus), broš. .45 Sto let slovenske lirike, od Volnika do moderne, (Cvetko Golar), broš. 90c, vez. 1.25 Strup iz Judeje, (J. S. Machar), vez. 1.10 Trbovlje, proletarske pesmi, (Tone Seliskar), broš. 50c, vez. .75 Svojemu narodu (Val. Vodnik), broš. .25 V zarje Vidove, (Oton Zupančič), pesnitve, broš. .40 IGRJE. Anfisa, (Leonid Andrejev), broširana 1.50 Beneški trgovci (Wm. Shakespeare), vezana 1.75 Čarjave ženitev—Trije ženini (F. S. Tauchar), dve šalorigri enodejanke, broš. .25 Golgota (M. Križič), drama v treh dejanjih 1.50 Gospa z morja (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broš. .60 Hrbtnica (Ivan Molek), drama v treh dejanjih s prologom in epilogom 1.25 Julij Cezar (Wm. Shakespeare), vezana 1.75 Macbeth (Wm. Shakespeare), vezana 1.75 Othello (Wm. Shakespeare), vezana 1.75 Očičenje (Angelo Cerkvenik), tragedija v šestih scenah 2.50 Romantične duše (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana .85 Sen Kresne noči (Wm. Shakespeare), vezana .75 Umetnikova trilogija (Alois Kraigher) tri enodejanke, ki so celota zase. Broš. 75c, vezana 1.00 ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE TER BROŠURE. Ali je religija prenehala funkcionirati? Debata 1.25 Angleško-slovensko berilo (Dr. F. J. Kern), vez. 2.00 Čuda in tajne življenja (Dr. Anton Breclj), splošno življenjslovje .85 Čitanka o higijeni, (dr. Ivo Pirc), z 236 slikami vez. 2.00 Domači zdravnik, (pr. Kneipp), broš. 1.00 Elementi moderne izobrazbe (I. Molek), broš. 50c, vez. .75 Idejni predhodniki današnje socializma in komunizma (Abdultus), broš. .50 Ilustrirana lepa maska, navodila za šminkanje vez. 1.50 Materinska pomoč zdravemu in bolnemu dojenčku, (Dr. Matija Ambrožič) s 30 slikami Jugoslavija (Ant. Melik) I in II. del broš. \$2.50, vez. 3.50 Kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje (dr. D. Lončar), broš. .45 Kari Marx, njegovo življenje in njegov nauk, (M. Beer) 1.50 Kletarstvo, (Bohuslav Skalkičky), broš. \$1.75, vezana 2.25 Kolodar Cankarjeve družbe 1930, broš. .50 Kratka srbska gramatika (Dr. Josip Mencej) .25 Kratka zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov (Matija Pirc) 1.40 Mezdno delo in kapital, (Karl Marx), broš. .25 Misterij duše (Dr. Fr. Gostl), poljudni pregled psihatrije, vezana 1.25 Naš jesik, (dr. Joža Glonar), vez. .25 Naš sadašnji ustavni položaj (Dr. Štefan Sagadin) .75 Narodnogospodarski osnji .35 O delavstvu in socialističnem gibanju na Slovenskem do ustanovitve jugoslovanske socialnodemokratske stranke (1848-1896) (A. Kristan), broš. \$1.00 vezana 1.25 O konsumnih družtvih 1.10 Osmutek slov. nar. gospodarstva .50 Politika in zgodovina (Dr. Drag Lončar), broš. .50 Praktični socializem, broš. .10 Priče evolucije in Adami pred Adamom (Ivan Molek), broš. 50c, vezana .75 Proletarska etika in morala (Ivan Molek), broš. .10 Prva pomoč, (dr. M. Rus), s 40 slikami, broš. .80 Pahične motnje na alkoholiki podlagi, broš. \$1, vez. 1.50 Rastlinstvo naših Alp (F. Seidl) .75 Razvoj Socializma od utopije do znanosti (Friderik Engels, prevel M. Žagar) .35 Reparska trojica (Claessens-Molek) .35 Slovenski pravopis, (dr. A. Breznik), broš. .40 Socialni ideali in Kako si je človek ustvaril boga, (Molek-Keracher) broš. .35 Slovenska kuharica (S. Felicit Kalinšek), vez., 666 strani, ilustrirana 5.00 Smernice novega življenja (Dr. K. Ozvald), broš. .50 Spol, ljubzen — materinstvo (Prof. dr. Zahor), trda vezba Spretna kuharica, vezana 1.40 Strokovne organizacije v Sloveniji, broš. .25 Svetovna vojna in odgovornost socializma (E. K.) broš. .50

Uvod v Bddhizem (Jos. Suchy) .25 Varčna kuharica (Marija Remec), vezana 1.40 Vladar, (Niccolo Machievelli), broš. .50 V novo deželo (E. K.), broš. .25 Zadržna prodajalna ali konsum 1.10 Zadržni koledar 1929, izdala Zadržna založba v Ljubljani 1.40 Zadržni koledar 1930, izdala Zadržna založba v Ljubljani Za staro pravdo (Fran Erjavce) .50 Zbirka domačih zdravil, s poljudnim opisom šlovskega telesa, broš. .65 Zbirka rudarskih in fužinskih izrazov (J. Bezlaj) .30 Zdravje in bolezen v domači hiši (Dr. Just Bačar), I. del: Sestava, delovanje in nega Smernice zdravega življenja. Ilustrirana, vezana 1.25 Zgodovina slovenskega naroda (Dr. Josip Gruden), 1088 strani, ilustrirana 4.00 Zgodovina socializma v Srbiji (Fran Erjavce) .25 Zgodovina Srbov. Hrvatov in Slovencev (Ant. Melik), dva zvezka broširana, I. sv. 85c; II. sv. 75c; oba zvezka skupaj 1.60 Živčevja človeka (Dr. Alfred Šerko), ilustrirana, vez. 3.50 ALBUMI S SLIKAMI. Tratinik Franc: Bela Ljubljana, vsebuje 10 slik 1.50 RAZNO. Ameriški Družinski Koledar, letnik 1916, vezan .40 letnik 1919, vezan .50 letnik 1920 vezan .65 letnik 1922, vezan .75 letnik 1922, broš. .50 letnik 1925, vezan .75 letnik 1926, vezan .75 letnik 1927, vezan 1.00 letnik 1928, vezan 1.00 letnik 1929 vezan 1.00 letnik 1930 vezan 1.00 Cankarjeva slika na dopisnicah, 2 za .05 (Imamo jih dvojne vrste.) Demokracija, soc. revija, Cankarjeva številka z njegovo sliko .10 Kres, vezan, letnik 1921-22 1.50 Informacije o dobavi državljanstva Zedinjenih držav .40 O zdravstvenih nalogah soc. zavarovanja (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) .10 Proletarce, vezani letniki, 1919-28, vaak 3.50 ANGLEŠKE KNJIGE. All Quiet on the Western Front, (Erich Maria Remarque, najboljši opis svetovne vojne 2.50 American Communism (James O'neal) vezana 1.50 Anarchism and Socialism (Geo. Plechanoff), vez. .40 Ancient Lowly (C. Osborne Ward, dve knjigi, 1313 strani, vezane 5.00 Ancient Society (Lewis H. Morgan), vezana 1.50 Boston (Upton Sinclair), novela o življenju in smrti Sacco in Vanzettija ter civilizaciji, ki ju je posilna na električni stol. Dve knjigi 3.50 Brass Check (Upton Sinclair) Slika korupcijskega kapitalističnega žurnalizma, vez. 1.20 "Debs, His Authorized Life and Letters" (David Kalsner), vezana v platno 1.00 Debs and the War, njegov govor v Cantonu, O. in pred poroto na sodišču 1.25 Drugless Health (Jos. H. Greer,

"New Leader" angleški socialistični tednik. Inhaja v New Yorku. Naročnina \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše uredjanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita. Naročite si ga tudi vi. Naročnino sanj sprejema "Proletarce".

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI JE NARODNA TISKARNA 2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

Zadržna banka Ljubljana, Jugoslavija, V LASTNI HIŠI, MIKLOŠIČEVA CESTA 13, BLIZU GLAVNEGA KOLODVORA, SE PRIPOROČA ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARSKE POSLE, ZLASTI:

- 1.) sprejema denar za hranilne vloge ali za tekoči račun proti najb-ljijemu obrestovanju.
- 2.) posreduje najcenejšo dostavo denarnih pošiljk iz Amerike v domovino in obratno.
- 3.) posreduje v vseh gospodarskih zadevah hitro in po ceni. Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se nakade na račun Zadržne banke na Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadržna banka o tem obvesti in naroči izplačilo. Naš upravni zastopnik za Ameriko je Joseph Menton, 1824 Normandy Ave., Detroit Mich. Obračajte se nanj.

Obračajte se v vseh bančnih poslih za stari kraj na Zadržno banko v Ljubljani.

Proletarec

THE GLORIOUS FOURTH

One hundred and fifty-four years ago this fourth of July, the Declaration of Independence was promulgated by the Continental congress, formally and officially severing the relations with England which had already been really ruptured by force of arms.

The bloody revolution lasted seven years longer. We call it a bloody revolution to distinguish it from bloodless revolutions, but it wasn't so terribly bloody. There were single days in the World war when more men were killed than lost their lives in the entire eight years of our heroic revolution.

In 1787 there was a bloodless revolution. The present constitution of the United States was framed and adopted in violation of the constitution under which the country was then operating, namely, the Articles of Confederation. A change of government which is put through illegally is a revolution, whether bloody or bloodless—and the present constitution was put through illegally. Somehow we listen in vain to hear about this in conventions of Daughters of the Revolution and other constitution worshippers. Apparently they either never knew it or have forgotten it. A good forgettery is as necessary to a constitution worshiper as a wheel it to an autoist.

Inasmuch as nobody can tell what would have happened if the revolution hadn't, some will say that it was not worth while. Others will say that if it kept the Spaniards and the Catholic church from overrunning the whole of North America, it was worth the cost in life, dollars and energy.

Anyhow, tomorrow we celebrate. During most of the 154 years the day has been celebrated insanely—this is taken for granted when the celebration in these later years is called the Sane Fourth. Well, we hope the Sane Fourth will live up to its name, but it doesn't always do so, and we shall know day after tomorrow whether it did or not. Meanwhile, hooray for George Washington, Sallie Fairfax, Thomas Jefferson, B. Franklin, Tom Paine, Patrick Henry, Betsy Ross—and for International Socialism which will finish what they started by giving all people the right to life, liberty and the pursuit of happiness. — Milwaukee Leader.

TARIFF PATERNALISTS

With the aid of enough Democrats Congress has passed the most notorious tariff bill in our history, a bill that is loaded with that "paternalism" which its supporters pretend to hate. After this performance Congress should erect a sign above its doors reading: "Stock Exchange. Open to Serve Capitalists. Leave Your Orders at the Desk. Action Guaranteed."

Within a few days billions of stocks crashed in Wall Street and 200 issues reached the low 1930 level. Meantime thirty nations are offended and they are not going to be kicked in the face without striking back. To divert attention from the fact that Congress is a servile agency of our arrogant capitalist exploiters, a committee is to drag a red herring into view by undertaking another investigation of Bolshevism. With the Bolsheviks reduced to five or six thousand members, divided into three sects and each cutting the throats of the others, this performance is obviously insincere and a defense screen to divert attention from Congress and from widespread unemployment.

What is evident in the passing of this tariff bill is that its supporters do not have sufficient ability to serve our ruling classes intelligently. The protests of the political economists a few weeks ago support this view. When a capitalist class has so little political opposition as in this country its agents do not have to think but when they cease to think they are also incapable of serving that class intelligently. The result is that the average member of Congress becomes dull and stupid.

Bad as economic conditions are for millions of workers and farmers they are not likely to improve. The cost of living will go up, retaliation abroad will decrease exports, industry will slow up, and more jobless men will walk the streets. Nothing is done for the unemployed. A few fat parasites may gain. No nation has been so absolutely ruled by witless agents of the capital-owning class.

New Leader.

HOLMES' SOLUTION

Traffic, traffic, traffic! Every paper filled with it, every town and city in despair over it. Yet nobody ever seems to think that a little repose in life, a little less hurrying and scurrying about, and a little more content with staying where you are, would solve the whole problem. Why must everybody always be going somewhere? That's a riddle worth pondering—Unity.

A modern Rip Van Winkle or the super-motorist who succeeded in finding his way back to the highway after turning off at a "DETOUR" sign.

Young Yugoslav Club of Milwaukee

I'm glad to announce that a Young Yugoslav Socialist Club is being formed in Milwaukee.

We have already the signatures of twenty-five persons, who wish to join this club. The first meeting will be held at S. S. Turn Hall, 471 Nat. Ave. on July 7, 1930, at 7.30 P. M. Please enter at side entrance, down stairs. Come to the meeting and bring your friends. It will be educational

Our Doings Here and There

The Pioneer lodge picnic committee is busily making final arrangements for their picnic to be held Sunday July 20th at Bergmann's grove located at 23rd and Desplaines Ave. Admission tickets are 50c in advance 60c at the grove, also good for one chance on the Ford to be given away as a gate prize. A good time is assured to all.

A moonlight picnic will be sponsored by the singing choir Sava of Chicago. Watch for further announcements.

The campaign for 3000 subscribers for Proletarec has shown fair results in the past 6 months. However in the past few weeks a greater drive was enacted and good results were seen in our sub diggers column. For next week's report Jos. Snoy of Ohio is already listed with 22, Jos. Jereb of Akron, O., 21, four apiece for John Terao of Minn. and Mike Krultz of Willard, Wis. and three more for Frank Cesen of Detroit. Various others are listed with singles. How about Chicago appearing more often in our list of sub diggers?

Herman Rugel of Detroit writes about the Young American picnic to be held Sunday July 13th. (Those remembering their last year's picnic will surely want to be present at this gala affair. Arrangements are being made for a bus load of Chicagoans to attend their picnic.

Proletarec carries a fine selection of books by Upton Sinclair and other prominent authors. We still have a few copies of "All Quite on the Western Front". See your price list.

Branch No. 224 JSF. will give a picnic Sunday July 13th in the Wild Wood Preserves on 127th and Michigan Ave. Everyone is cordially invited.

We have good steady contributors to the English page in John Kutch and Jane Fradel who tell us of doings of the quaker state. Herman Rugel and Andrew Grum of the auto city and Vincent Pink from Waukegan. Tony Kamniker promises his share from Milwaukee. We would like to see Cleveland also represented. Who will take charge?

For Sunday July 27th a committee of branch No 1 JSF. are making arrangements for transportation to the picnic which will be held in Waukegan by branch No. 45 JSF. Those wishing to make this trip should either notify or call at Proletarec office. Watch for further announcements.

John Rak.

as well as entertaining. Don't miss it and please come early.

The club will be affiliated with the Slovene Socialist Branch No. 37. The members of branch 37 have promised us financial as well as moral aid. May their interest in us, the Slovene Youth, awaken us, and put us to work shoulder to shoulder with all the rest of the Comrades. The goal can only be obtained by hard work and education of our youth as well as the rest of our Comrades regardless of their nationalities.

It is time that we awaken and go to work toward the cause of Socialism, so that we may carry on the banners of Socialistic ideals. Let's carry on, as our fathers have done and are doing at the present time.

Let's not be satisfied with what they have done. Let's march on, faster, and with firmer steps toward the right goal.

LET'S AWAKEN! YOUTH! Learn and spread the Socialist ideals everywhere, and let us all work together toward the salvation of working men and their children.

Tony Kamniker, Jr.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Members of Club No. 1 J. S. F. pilots from the refueling plane held a dandy meeting last Friday night at the S. N. P. J. Hall. Josko Oven and Peter Bernik reported on the convention. Both spoke highly of the convention. Two new members were accepted. The meeting was well attended and the disposition was harmonious. Nominations for executive positions were made.

Members of our Club have decided to attend the picnic of Club No. 45 Waukegan, Ill. on Sunday, July 27. We expect to charter a bus or else a special coach on the North Shore line. Anyone wishing to go along should notify John Rak by phoning Rockwell 2864.

A Mooney-Billings protest mass meeting is scheduled for Tuesday July 15. It will be held under the auspices of our Cook County Socialist Central Committee. Definite arrangements will be announced next week. A unified campaign to protest the imprisonment of the two labor leaders throughout the states has been planned. With sufficient pressure from labor's ranks these two innocent men can be released. But labor must make the cowardly guards of injustice understand that it means business. Attend this meeting.

Jake Lingle, Chicago Tribune's reporter of gangs and gangdom did have his hands in the mess. The Chicago Tribune writes that they had trusted Lingle. They had expected him to be honest. But our own "Trib" doesn't always write so. How could they expect their agent to be different. Lingle dealt with crooked officials and gangsters. Instead of helping to uncover and defame lawlessness, Lingle dealt with it. We are glad however that the upheaval brought about a change in the police administration although we have no more faith in the new police officials than we have had in the deposed officers.

Two airmen the Hunter brothers have been piloting an airship "The City of Chicago" for 20 consecutive days as this goes to press and have thereby established a new endurance flight record for the world. They are assisted by two other brothers who operate the refueling plane. Food, clothing and other necessities are lowered to the

Chicagoans, yes, even the people throughout the world read and watch with interest of the feat of these boys. When a modern motor runs at 75 miles per hour for 20 days steadily it is an achievement of great importance in this machine age of ours.

Chicago is also having a dancing marathon. Five couples have been dancing steadily for 1900 hours, with the exception of the fifteen minute time out for each hour of dancing. This shows how long the human machine can burn energy before giving way.

And a war show stunned Chicago's spectators. Planes of every description maneuvered along Chicago's Lake front. Guns of all sizes blasted shells, bombs exploded. If the spectators received the real benefit of the show they will have learned to hate war.

Nine out of seventeen offices were won by Reading Socialists, reads headline at their elections last week. Fighting against the fusion ticket of the Democrats and Republicans our Comrades carried their colors successfully in more than half of the offices.

From California comes a clipping out of the San Francisco Examiner raising Cain with the Socialists because they have exposed the work of the electrical industry. Boy, if you comrades out there have been able to do such a wonderful job they deserve a lot of applause. But the whole story is written so as to clean the power kings and blame it on "Red" propaganda. Yet the investigating committee did not reveal all the facts, nor the full report. We await it before making further comment.

MORE ENGLISH
ARTICLES ON PAGE 6.

THE SOCIALIST PARTY AT WORK

An International Demonstration in Aix-la-Chapelle

An international demonstration attended by people from adjoining countries is to take place in Aix-la-Chapelle on the 27th July. About 25,000 Socialists and trade unionists from Belgium, Germany and Holland will march in procession in Aix-la-Chapelle to a mass demonstration in favour of peace and understanding between the peoples.

United International Urged

The National Council of the I. L. P. is proposing a militant Socialist policy on the basis of which a conference of organizations unaffiliated with the Labor and Socialist International and unattached to the third International should be called prior to the congress of the I. L. S. I. at the end of July, next year in Vienna. The conference will try to secure the affiliation of the now unattached organizations and build up a unified Socialist International.

Census Information Wanted

Since publication of the two national office news releases on the unemployment census manipulation, people from all over the United States have been sending in material which substantiates the charges made by the Socialist Party. However, more such material is urgently needed. Please send in personal experiences with census enumerators, asking the unemployment question. If you have not been enumerated by the censuses let us know that also.

German Socialists Gain Strength

The membership of the German Social-Democratic party is now 1,022,777, a gain for the past year of over 84,000.

The Socialists have 152 members in the Reichstag out of 500 and 532 in state legislatures. In 947 municipalities Socialist are mayors and in all 9,058 party members are city councilmen; 37,709 party members are in municipal offices of one sort or another.

Dr. Laidler's Pension Statement

Published

The statement which Dr. Harry W. Laidler laid before the House Committee on Labor in regard to old age pension legislation several months ago, has been published in the hearings. Copies can be secured by writing to Wm. F. Kopp, House Office Bldg., Washington, D. C. Dr. Laidler's statement appears on pages 78 to 83.

California

The state office is now functioning in Los Angeles with a state secretary and an assistant, both on full time. New members have been coming in fast due to the organized work of Wm. H. Henry. Comrade A. Levin is being sent out as a follow-up after Comrade Henry.

Pennsylvania

The ticket headed by Jim Davis in Pennsylvania spent more money in the primaries than did Grundy. Vare, various members of the Mellon dynasty, those great capitalists Messrs. Widener and Stotesbury, and a brick manufacturer named Bonitz — to the tune of almost \$100,000 — were the angels. The open shop Samuel Vaullain was treasurer.

The Socialists are asking how the new pro-Davis labor crowd likes its company.

Edward J. Goldstein held a large street meeting in Pittsburgh with between three and four hundred constantly listening to the speech. His text was taken directly from the front page of the capitalist press, which on the same day listed a story of a worker arrested for stealing milk for three youngsters, foodless after six months of their father's unemployment; a desperate strike of a village of miners over a wage cut; the announcement of forty farms at sheriff sales in Mercer, richest farming county of the western end of the state, and the philanthropy of a New York Millionaire who sent fifty New York scrub "girls" — average age 63 — to a mountain camp.

WONDER WORKING

The wonder worker in the white house has worked a wonder all right, but it is not the right kind of wonder.

He was elected in the fall of 1928 by the greatest majority ever granted to any candidate for president in the whole history of this country. He came very near carrying every state, leaving poor Al with a sorry handful.

This came about because he had been "sold" to the people as a wonder worker. He had been given publicity along this line for several years, and of course it was worked to the limit during the campaign.

Naturally the folks expected him to make good. It was a hard reputation to live up to, it was so high and resplendent. Yet he could have convinced the people that they had not been fooled, had he taken advantage of his opportunities. These opportunities lay right before him, beckoning to him to come and take them. In the matter of unemployment, for instance. And the handling of the London naval conference. And the tariff. He has lost out by his failure to grasp the opportunities which were staring him in the face.

So it happens that, so soon after receiving the most magnificent popular indorsement ever given to any candidate, he has worked the wonder of easing himself out of the wonder working class.—Milwaukee Leader.

RECIPE FOR BLISS

A real estate salesman of West Texas had just finished describing the glorious opportunities of that part of the country. "All west Texas needs to become the garden spot of the world is good people and water," he said. "Huh!" replied the prospect. "That's all hell needs."—American Mutual Magazine.

TAKING THE COUNT

Uncle Sam's country is rapidly becoming an industrial state as no other large nation on earth. The small villages, according to the census reports, is growing smaller and the industrial cities are springing ahead. Even in villages, especially in the vicinities of big industrial cities, the residents are not all farmers. Many that live in the wide open spaces go to work every morning in shops or mines, and they too should be counted as industrial workers, altho they live on the farms. And then, farming is developing into an agricultural industry. This is economic evolution, which is not harmful to Socialism, but otherwise.